

"Există un pericol în care sîntem sincroni cu Occidentul: pierderea identității, uitarea rădăcinilor noastre profunde [...]. În fața unei lumi amenințate de descompunere, forțate să renege reperele fundamentale ale existenței sale, artistul, omul de cultură în genere, trebuie să participe la sensul sacrificiului ce a mîntuit lumea. El trebuie «să salveze»".

HORIA BERNEA

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XI
Nr. 12/132
Decembrie 2001
16 pag. - 6000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

EUROPA LUI HRISTOS

În toamna acestui an, pe fondul vizitei în Statele Unite a unei delegații românești conduse de premierul Adrian Năstase, în publicația *The New York Review of Books* apărea, sub semnătura lui Tony Judt, un articol critic la adresa României, intitulat "Romania: Bottom of the Heap" (tradus integral în *România literară*, nr.44/2001, pp. 12-15, sub titlul "România la fundul grămezii", și parțial în revista *22*, nr.45/2001, pp. 6-7, sub titlul "România: ultima pe listă"; în replica sa din același număr al revistei *22*, d-l Andrei Brezianu traducea: "România: țara cea mai de jos a mormanului").

Fără să fie la fel de absurd ca scrisoarea deschisă a lui G. M. Tamás din primăvară, rechizitoriul lui Tony Judt este însă la fel de insidios. Dacă mizeria actuală a României este o realitate pe care n-o putem contesta, ea are desigur niște cauze istorice. Aici începe delirul psihotic al noilor inchizitori. Ca și G. M. Tamás, Tony Judt culpabilizează retroactiv întreaga istorie a românilor și toate marile figuri fondatoare ale culturii naționale. Românii sunt vinovați de a fi avut "obsesia identității", de a-și fi legat destinul istoric de ortodoxie și de a-și fi apărat interesele naționale împotriva unor minorități problematice (mai ales ungurii și evreii).

Nu ne propunem aici să ne oprim punctual asupra acuzelor și insinuărilor formulate de Tony Judt, nici asupra problemei stricte a României. Replici pertinente în acest sens au semnat d-nii Mircea Iorgulescu și Andrei Brezianu, punând în evidență erorile de informație, exagerările sau sofismele autorului respectiv. Ne vom referi aici la un singur pasaj din articolul lui Tony Judt, care ridică o problemă de principiu, depășind cazul particular al României și angajând însuși statutul istoric și spiritual al Europei: "În martie 2001 am vorbit despre «Europa» la Iași, în fața unui public educat, format din studenți, profesori și scriitori. Un domn în vârstă [...] se întreba dacă eu nu sunt de acord că singurul viitor rezervat Europei avea să aparțină *persoanelor care cred în Iisus Hristos*. Aceasta este o întrebare pe care în ziua de azi, nu cred c-am putea-o auzi în prea multe alte locuri din Europa".

Referindu-se la acest pasaj, d-l Andrei Brezianu observa în replica sa: "Unul dintre cele mai stranii locuri polemice în eseul lui Tony Judt este cel în care autorul își amintește de surpriza care l-a cuprins în fața unei întrebări puse lui, în primăvara acestui an, cu prilejul unei discuții publice despre Europa ținute la Iași. Chestiunea ridicată din asistență [...] atingea direct relația istorică dintre gândirea creștină și Europa. [...] Tony Judt își mărturisește uimirea față de o asemenea întrebare, ceea ce, dincolo de evocarea momentului anecdotic, îi dă prilej pentru observația că prezența, azi, în gândirea românilor a ideii că religia creștină ar avea ceva de-a face cu Europa ar constitui un simptom retrograd și, cumva, îngrijorător". Și ceva mai departe: "...aici, în America, unde, după evenimentele din septembrie, revenirea la valorile tradiționale – cele care constituie liantul propriu oricărei națiuni: o cultură comun împărtășită, sentimentul național de încredere în sine, o îndrăgire fără complexe a demnității și identității proprii, o reînsuflețirte a rolului religiei în viața publică, un patriotism care își spune numele deschis sub semnul azi atotprezent *God bless America* – a venit să întoarcă o pagină. O pagină care [...] este apanajul de drept al oricărei țări și națiuni. Autorul textului din *The New York Review of Books* pare să nu fi citit atent această pagină".

Nu putem să nu observăm că în spatele pozițiilor ideologice se redescoperă o problemă veche de 2000 de ani: "piatra de poticnire" numită Iisus Hristos. În timp ce evreii își afirmă cu cerbicie – și altminteri în deplină legitimitate – propriile tradiții și valori, creștinilor li se contestă sistematic acest drept firesc. Lumea creștină, al cărei centru rămâne bătrânul continent, este somată în permanență să-și uite identitatea și temeiurile istorice. În discursul ideologic contemporan, controlat de un *establishment* puternic iudaizat, Hristos este răstignit a doua oară.

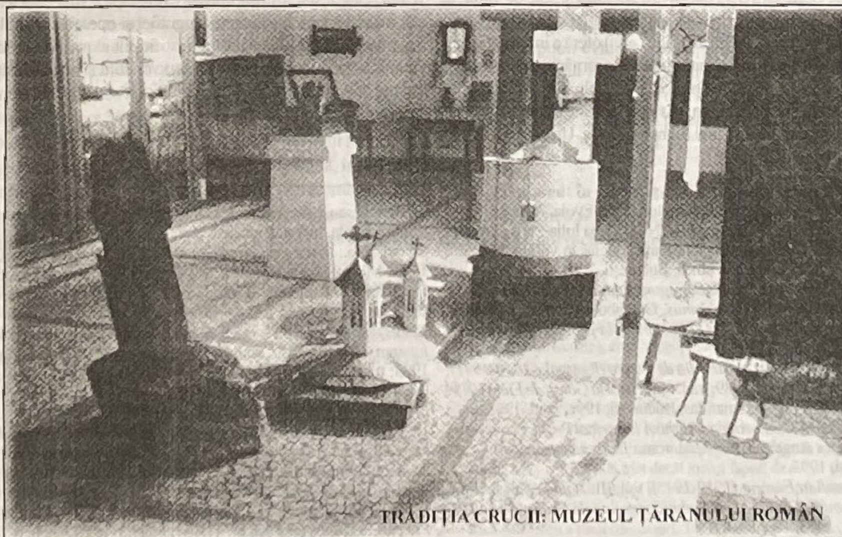
E ca și când Europa e pusă să aleagă între Hristos și Antihrist, între "semnul Crucii" și "semnul Fiarei"! Derutată și timorată de "terorismul ideologic" postbelic și de ceea ce un Norman G. Finkelstein numește "industria Holocaustului", Europa a învățat să nu se mai definească în mod deschis drept "spațiul celor ce cred în Iisus Hristos". Anulează oare această stare de lucruri o realitate istorică de 2000 de ani?

Câtă vreme Europa aceasta se mai bucură la Nașterea lui Hristos (Crăciunul) și mai mărturisește Învierea Lui (Paștele), ea rămâne **Europa lui Hristos**.

Iar România se simte solidară cu această Europă a lui Hristos, de care nu s-a despărțit esențial niciodată.

Nu vă amăgiți, d-le Judt! Dacă Europa va tăcea (până și la Iași), atunci pietrele vor striga!

Vasile A. MARIAN

TRADIȚIA CRUCII: MUZEUL ȚĂRANULUI ROMÂN

RECURS LA CAZUL ELIADE

În România, chiar şi după prăbuşirea vechiului regim comunist, istoriografia pare să fi rămas la fel de timorată şi de înregimentată ideologiilor stîngiste. Mai ales în privinţa dreptei româneşti, trecute sau actuale, există un fel de înţelegere tacită între toate facţiunile ideologice ale stângii: perpetuarea comodă sau interesată a vechilor poncife şi prejudecăţi. Din acest punct de vedere, stânga (neo)comunistă şi stânga democratică (adică, altfel spus, atât stânga "proletară", cât şi cea "intelectuală") şi-au dat mâna de un deceniu încoace, într-un consens demn de o cauză mai bună.

Dacă societatea românească postcomunistă n-a găsit nimic care s-o unească întru adevăr şi iubire, iată că a găsit, în schimb, un reper comun întru minciună şi ură. Nu-i locul aici să vorbesc despre ne-iubire (care-i o dimensiune în ultimă instanţă subiectivă), ci e destul să mă refer la ne-adevăr (care ţine de o dimensiune pînă la urmă obiectivă). Poate că tocmai de aceea diavolul (cu care ne cam place să flirtăm pe la toate "punţile") este definit de tradiţie mai degrabă prin ne-adevăr decât prin ne-iubire, spunându-i-se "mincinos şi tată al minciunii"

La noi *oportunitatea* ţine de multă vreme loc de *adevăr*. Dacă grija oportunităţii o au mai toţi, grija adevărului nu pare s-o mai poarte aproape nimeni; cei mai mulţi sunt doar în căutarea *celei mai profitabile minciuni*, singurul lucru important părându-li-se acela de a răspunde cât mai obedient unui anumit tip de propagandă internaţională, sugerată (iar uneori chiar impusă) de *establishment*. Între *un adevăr incomod* şi *o minciună comodă*, la noi este preferată aproape cu regularitate cea de a doua.

Astăzi, întocmai ca şi ieri, românii – cu excepţii din ce în ce mai rare – se consolează a juca după cum li se cântă. După ce, până nu demult, ne-am străduit să gândim, să simţim şi să acţionăm în aşa fel încât să le intrăm în voie "stăpânilor de la Răsărit", iată-ne acum zeloşi să intrăm cu orice preţ în voia "stăpânilor de la Apus"; desigur, e o jumătate de pas înainte, dinspre "barbarie" spre "civilizaţie", dar mentalitatea rămâne, din păcate, tot aceea a conformismului nevertebrat. Comandamentele care vin astăzi dinspre forurile oficiale ale Occidentului sunt fundamental *antinaţionale* şi *anticreştine*, în această privinţă "internaţionalismul democratic" deosebindu-se prea puţin de "internaţionalismul proletar" de tristă amintire. Pe lângă *alinierea economică*, ni se solicită şi o necondiţionată *aliniere ideologică*, încât se creează impresia că, sub paravanul poleit al unei democraţii clientelare, noi n-am făcut decât să cădem din lac în puţ

Zelul nostru actual, de naţiune complexată, ne face să ne ajustăm procustian, în continuare, nu doar prezentul, ci şi trecutul. Astfel, dreapta politică, spiritualismul ortodox şi tradiţionalismul cultural ni se par lucruri pe care ar trebui să le ştergem din memoria naţională: dacă acestea sunt "exigenţele" clipei, atunci stăm gata să ne lepădăm până şi de morţii noştri, chiar dacă ei se numesc Mihai Eminescu sau Mircea Eliade! Cu astfel de perverse autoprofanări – echivalente, în cele din urmă, cu o benevolă "spălare a creierilor" – credem noi că ne vom cuceri statutul de naţiune "europeană" şi "civilizată", iluzionându-ne, pesemne, că dacă ne vom înşela pe noi înşine, până la urmă vom reuşi să-i înşelăm şi pe alţii, fără a cântări îndeajuns riscul cel mai probabil: acela de a ne alege doar cu dispreţul lor. În orice caz, atât de mult am minţit despre noi înşine, după vremuri şi împrejurări, încât, cel puţin pentru secolul XX, propria noastră istorie, cu valorile ei politice sau spirituale, atâtea câte au fost, au ajuns s-o cunoască mai bine şi s-o judece mai corect străinii!

Fenomenul legionar este un exemplu tipic în această privinţă. În timp de noi l-am copleşit, decenii de-a rândul, cu mistificările, injuriile şi calomniile cele mai josnice, alţii s-au străduit onest să-l cerceteze şi să-l înţeleagă, fascinaţi de *amploarea* şi *unicitatea* lui, dincolo de rezervele legitime pe care le-au formulat cînd a fost cazul – nu cu patimă, ci cu luciditate. Cert este că nici un alt partid din istoria României n-a mai atras în asemenea măsură atenţia străinătăţii, atât la vremea respectivă, cât şi în posteritate. Poate şi pentru faptul că a fost singura formaţiune publică *specific românească* din ultimele două veacuri, iar nu o simplă imitaţie mecanică după modele apusene, cum au fost – chiar dacă în grade diferite – toate celelalte. Literatura legionară clasică[1] a fost tradusă, de la sfârşitul anilor '30 şi până în zilele noastre, în toate limbile mari ale Europei, iar referinţele bibliografice străine la Mişcarea Legionară însumează mii de titluri şi sute de volume, cele mai multe încă ignorate în România[2]. În orice caz, puţinele care s-au tradus (Armin Heinen[3], Francisco Veiga[4], Eugen Weber[5], Michele Rallo[6] etc.) oferă o informaţie mai bogată şi o perspectivă mai pertinentă decât majoritatea lucrărilor româneşti de referinţă.

Acest lucru este valabil şi pentru cele câteva personalităţi culturale româneşti de faimă mondială care au fost legate în tinereţea lor, în măsură mai mare sau mai mică, de Mişcarea Legionară. Mircea Eliade reprezintă cazul cel mai notoriu. Un caz cu atât mai complex cu cât, spre deosebire de alţii (ca bunăoară Emil Cioran), n-a făcut niciodată figura unui apostat, mulţumindu-se doar cu o prudenţă decentă în privinţa unei opţiuni amendate de istoria oficială, dar care în epocă a fost sinceră şi organică, avîndu-şi temeiurile şi chiar nobleţea ei.

Pe această linie se înscrie şi volumul ***Mircea Eliade, Legiunea şi noua inchiziţie*** (Editura Vremea, Bucureşti, 2001) al profesorului şi editorului italian **Claudio Mutti** (n. 1946), filolog, istoric şi eseist , bun cunoscător al istoriei politice şi spirituale a românilor din secolul XX şi unul dintre cei mai avizaţi cercetători occidentali ai fenomenului legionar românesc, căruia i-a dedicat o parte însemnată a activităţii sale publicistice şi editoriale. Traducător în italiană al principalelor scrieri legionare (cele mai multe apărute chiar la Edizioni all'insegna del Veltro din Parma, editură pe care a întemeiat-o şi o conduce din 1978), este, în acelaşi timp, autorul câtorva studii serioase despre legionarism (unele apărute de-a lungul vremii şi în paginile *Punctelor cardinale*), axate mai ales pe raporturile unor mari personalităţi culturale româneşti[7] (dar şi italiene[8]) cu mişcarea lui Corneliu Codreanu.

În acest context, figura lui M. Eliade s-a bucurat de un interes aparte, de la micul volum *Mircea Eliade e la Guardia di Ferro* (Edizioni all'insegna del Veltro, Parma, 1989)[9] şi până la recentul articol polemic "Mircea Eliade e l'Olocausto" (în *Orion*, nr. 200, mai 2001, pp. 39-41), a cărui traducere o oferim alăturat. Abordând subiectul fără prejudecăţi, cercetătorul italian îşi propune să demonstreze, cu stringenţă logică şi meticulozitate documentară, că tinereţea legionară a lui M. Eliade e un fapt de netăgăduit, cu puternice rezonanţe în viaţa şi opera sa (publicistica de tinereţe, piesa de teatru *Ifigenia legionară*, nuvelele *Un om mare* sau *Adio!*, romanele *Noaptea de Sânziene* sau *Nouăsprezece trandafiri*, memorialistica etc.) fără ca prin aceasta să merite a fi culpabilizat şi contestat, cum au încercat (şi continuă s-o facă) purtătorii de cuvânt ai anumitor cercuri anticreştine şi antitradiţionale din Israel, Statele Unite, Italia, Franţa sau România, constituiţi într-o adevărată nouă inchiziţie ideologică (în mare parte, de sorginte marxistă). Opţiunea legionară a lui M. Eliade se motivează istoriceşte şi sufleteşte, făcând parte din destinul tragic al generaţiei sale, a cărei forţă creatoare nu poate fi însă contestată. Adevărul despre acest aspect al vieţii şi gândirii lui M. Eliade se îngemănează cu adevărul despre fenomenul legionar, pe care el l-a resimţit întotdeauna, ca şi Codreanu însuşi, nu atât ca pe "un fenomen politic", cât ca pe unul "de esenţă etică şi religioasă", înnobilat şi încununat de un martiraj fără precedent în istoria modernă a lumii creştine; el este, de altfel, cel ce a definit legionarismul drept "singura mişcare politică românească *ce lua în serios* creştinismul şi Biserica"[10].

Pornind de la controversatul "Dosar Mircea Eliade" apărut acum 30 de ani în Israel[11], Claudio Mutti arată că sunt la fel de neavenite atât ulterioarele contestări violente (de tip Furio Jesi, Alfonso M. di Nola, Norman Manea, Leon Volovici, Edgar Reichmann, Isac Chiva, Daniel Dubuisson, Cesare Segre, Cristiano Grotanelli etc.), cât şi apologiile timorate (de tip Ioan P. Culianu, Mircea Handoca sau Roberto Scagno). Şi unele, şi altele au la bază tendinţa spre mistificare, chiar dacă din raţiuni diferite. Autorul îşi propune tocmai un travaliu de *de-mistificare*, travaliu pe care, spre ruşinea noastră, cercetătorii români au întârziat să-l întreprindă cu fermitate şi profesionalism.

Recentul volum adună pentru prima oară la un loc *toate* contribuţiile profesorului Claudio Mutti privitoare la M. Eliade în raport cu legionarismul. În prima secţiune se reeditează traducerea românească a volumului *Mircea Eliade şi Garda de Fier*, în a doua secţiune este inclus, într-o nouă traducere, capitolul despre M. Eliade din volumul *Penele Arhanghelului*[12], iar în a treia secţiune – intitulată editorial *Varia* – se succed trei texte de dată mai recentă: "Noua inchiziţie împotriva lui Mircea Eliade"[13], "Ifigenia legionară"[14] şi "Mircea Eliade şi Holocaustul". La sfârşit figurează o listă bibliografică la zi cu contribuţiile autorului italian la studiul legionarismului românesc (traduceri, ediţii, studii, articole, interviuri – atât din volume, cât şi din periodice).

Desigur, analizele istorice şi culturale ale autorului italian, adresate unui public care numai tangenţial este cel românesc, nu epuizează subiectul; din punctul nostru de vedere, ele constituie în primul rând o invitaţie la o reevaluare onestă, pe teren românesc, atât a dimensiunii legionare a biografiei şi operei lui M. Eliade, cât şi a fenomenului legionar în genere, fără balastul mistificator al prejudecăţilor curente. Poate că a venit vremea să ne judecăm propria istorie/cultură şi altfel decât prin prisma tendenţioasă impusă de acei "cercetători" inchizitoriali ce s-au aşezat, în mod deliberat, "de-a stânga" Adevărului.

Răzvan CODRESCU

---

1 De pînă la 1941, în frunte cu scrierile lui Codreanu, Moţa şi Marin.

2 A se vedea ampla listă bibliografică din anexele volumului Julius Evola, *Naţionalism şi asceză. Reflecţii asupra fenomenului legionar*, Editura FRONDE, Alba Iulia-Paris, 1998, şi/sau partea a treia ("Referinţe străine") din "Dosarul bibliografic" inclus în volumul Răzvan Codrescu, *În căutarea Legiunii pierdute*, Editura Vremea, Bucureşti, 2001.

3 *Die Legion "Erzangel Michael" in Rumänien. Soziale Bewegung und politische Organisation. Ein Beitrag zum Problem des internationalen Faschismus*, Oldenbourg Verlag, München, 1986; trad. rom.: *Legiunea "Arhanghelul Mihail". O contribuţie la problema fascismului internaţional*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1999.

4 *La mística del ultranacionalismo. Historia de la Guardia de Hierro (Rumania, 1919-1941)*, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1989; trad. rom.: *Istoria Gărzii de Fier (1919-1941). Mistica ultra-naţionalismului*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, reed. 1995.

5 *Cf.* Hans Rogger, Eugen Weber (eds.), *The European Right. A historical Profile*, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1965; trad. rom.: *Dreapta europeană. Profil istoric*, Editura Minerva, Bucureşti, 1995.

6 *L'epoca delle rivoluzioni nazionali in Europa (1919-1945)*, vol. III: *Romania*, Il Settimo Sigillo, Roma, 1990; trad. rom.: *România în perioada revoluţiilor naţionale din Europa (1919-1945)*, Editura SeMpre, Bucureşti, 1993.

7 Nae Ionescu, Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran, Vasile Lovinescu etc.

8 Julius Evola, Indro Montanelli etc.

9 Trad. rom.: *Mircea Eliade şi Garda de Fier*, Editura Puncte Cardinale, Sibiu, 1995.

10 *Cf.* Mircea Eliade, *Memorii*, vol. II, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, pp. 26-27.

11 În *Toladot* (Buletinul Institutului Dr. J. Niemirower din Ierusalim), nr. 1, ianuarie-martie 1972.

12 *Les plumes de l'Archange. Quatres intellectuels roumains à la face de la Garde de Fer: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica*, Éditions Hérodes, Chalon-sur-Saône, 1993; trad. it.: *Le penne dell'Arcangelo. Intellectuali e Guardia di Ferro*, Società Editrice Barbarossa, Milano, 1994 ; trad. rom.: *Penele Arhanghelului. Intelectualii români şi Garda de Fier*, Editura Anastasia, Bucureşti, 1997.

13 "L'inquisizione marxista contro Mircea Eliade", în *Pagine libere*, septembrie 1996, pp. 48-50; trad. rom.: "Inchiziţia marxistă împotriva lui Mircea Eliade", în *Puncte cardinale*, anul VII, nr. 2/74, februarie 1997, p. 3, reluat în anul IX, nr. 4/100, aprilie 1999, p. 18 (*cf.* şi *Penele Arhanghelului...*, ed. rom. cit., pp. 121-129).

14 "Ifigenia legionaria", în *Origini*, nr. 13/1997, pp. 10-14; trad. rom.: "Ifigenia legionară", în *Puncte cardinale*, anul XI, nr. 11/131, noiembrie 2001, pp. 6-7.

EDITURA VREMEA

CLAUDIO MUTTI

MIRCEA ELIADE, LEGIUNEA ŞI NOUA INCHIZIŢIE

FID

FAPTE, IDEI, DOCUMENTE

MIRCEA ELIADE ŞI HOLOCAUSTUL

CLAUDIO MUTTI

La un recent volum colectiv editat de Jaca Book (*Esploratori del pensiero umano. Georges Dumézil şi Mircea Eliade*, îngrijit de Julien Ries şi Natale Spineto) profesorul Roberto Scagno a contribuit cu studiul "Alcuni punti fermi sull'impegno politico di Mircea Eliade nella Romania interbellica: un commento critico al dossier *Toladot* del 1972"* (pp. 259-289). De poziţia filolegionară a lui Eliade ("activitatea fascistă a lui Eliade", spre a cita o rafinată sintagmă a lui Cesare Medail, care în *Corriere della Sera* din 6 februarie 2001 a consemnat un simpozion dedicat volumului de mai sus) am avut prilejul să ne ocupăm şi noi în câteva studii cărora profesorul Scagno le menţionează conţinutul esenţial. Dar să luăm lucrurile în ordine.

Trecând pe scurt în revistă "subteranul şi întortocheatul parcurs" al operei de "dezinformare" căreia i-a deschis calea rău famatul dosar din buletinul israelian *Toladot*, Roberto Scagno pune în evidenţă două "momente italiene" ale parcursului respectiv: primul e reprezentat de un eseu semnat în 1989, în publicaţia *Marxismo oggi*, de Alfonso Maria di Nola (care-şi începuse campania împotriva lui Eliade încă din 1977, în *Rassegna mensile di Israel*), în timp ce al doilea corespunde unei scrieri a lui Cristiano Grotanelli, "Alfonso M. di Nola e Mircea Eliade", cuprinsă în volumul colectiv *Antropologia e storia delle religioni. Saggi in onore di Alfonso M. di Nola*, îngrijit de A. de Spirito şi I. Bellotta, Newton&Compton, Roma, 2000. Din scrierea lui Grotanelli, profesorul Scagno citează la p. 279 următorul fragment: "Am încă în minte o foarte grăbită vizită a sa [a lui Di Nola] la locuinţa mea din Via del Viminale, în 1989. Dacă-mi amintesc bine, era însoţit de Ireneo Bellotta şi venise să împrumute cărţulia filogardistului Claudio Mutti, *Mircea Eliade e la Guardia di Ferro*, abia publicată la editura neofascistă Edizioni [all'insegna] del Veltro, pe care eu o procurasem şi o deţineam ca pe un fel de trofeu. Între timp Mutti, după ce a dialogat despre Codreanu cu un alt notoriu filogardist, în paginile publicaţiei *Sabato*, a mai scos o carte ceva mai voluminoasă, *Le penne dell'Arcangelo* (Milano, Società Editrice Barbarossa, 1994), în care este spus ultimul cuvânt, sau aproape, cu privire la militantismul gardist al lui Eliade".

Să întrerupem preţ de o clipă fragmentul din Grotanelli citat de Scagno, pentru a satisface legitima curiozitate a cititorului cu privire la identitatea celuilalt "notoriu filogardist". Este vorba de Franco Cardini, al cărui nume se află la un moment dat citat *expressis verbis* în textul lui Grotanelli, dar este ocolit, dintr-o ezitare altminteri de înţeles, din citarea făcută de Scagno. În orice caz, trebuie să facem precizarea că nu "am dialogat" niciodată "despre Codreanu" în *Sabato*, nici cu Cardini, nici cu altcineva. Iar acum putem trece la a doua parte a fragmentului din Grotanelli.

"Ataşamentul lui Mutti e curios. La p. 36 a cărţuliei sale mai recente, el scrie că Di Nola, "recapitulând într-un lung articol ("Mircea Eliade tra scienza delle religioni e l'ideologia «guardista»", în *Marxismo oggi*, nr. 5-6, 1989, pp. 66-71) termenii discuţiei care se iscase în cazul Eliade şi revendicându-şi meritul de a o fi suscitat în Italia, comitea noi gafe, exagerări, mistificări ale realităţii. Şi totuşi chiar cele două mici lucrări ale lui Mutti confirmă în esenţă, ba chiar întăresc, ceea ce Alfonso di Nola făcuse cunoscut încă din 1977. Cum se explică această contradicţie? Pur şi simplu prin aceea că Di Nola scria dintr-un punct de vedere antifascist, pe când Mutti prezintă aceleaşi fapte, şi multe altele asemănătoare, dintr-o perspectivă opusă". Oricât de "curios" i s-ar părea lui Grotanelli, nu putem decât să reconfirmăm toate câte le-am spus. Gafele cuprinse în articolul din *Marxismo oggi* sunt, spre exemplu, cele care, la p. 66, privesc numele de botez al lui Codreanu (Corneliu, nu "Cornel") şi data asasinării sale (noaptea de 29 spre 30 noiembrie, iar nu "30 octombrie 1938"). Exagerările constau, bunăoară, în caracterizarea lui Eliade drept "un înalt funcţionar al regimului Antonescu" (p. 68). Mistificarea realităţii se află, de pildă, în aceea că Di Nola pretinde că, într-un articol apărut în *Buna Vestire* din 17 decembrie 1937, Eliade ar fi reconfirmat "credinţa sa [...] în nazism, şi nu doar în legionarism", în timp ce Eliade scrisese cu totul altceva: a se vedea traducerea textului eliadian la p. 36 din volumul nostru *Le penne dell'Arcangelo*.

După ce a citat fragmentul din Grotanelli, Roberto Scagno recunoaşte binevoitor că cercetările întreprinse de noi reprezintă "în mod cert un salt calitativ sub aspect ştiinţific" faţă de ceea ce scrisese Di Nola pe urmele dosarului *Toladot*. Totuşi, adaugă Scagno, "Mutti susţine teza unei implicări directe a lui Eliade în Garda de Fier sprijinindu-se numai pe mărturiile postbelice ale unor ex-legionari". Ba chiar, în nota de la p. 280, Scagno indică izvoarele pe care le-am utilizat, dar e limpede că nu i se par decisive, pentru uzează de adjectivul "presupusă"atât în legătură cu "alegerea lui Eliade ca deputat în urma scrutinului din decembrie 1937", cât şi în legătură cu "apartenenţa lui Eliade la un cuib legionar".

Acum, în ceea ce priveşte candidatura lui Eliade pe listele partidului legionar "Totul pentru Ţară" la alegerile din 1937, am vrea să profităm de ocazie pentru a semnala o mărturie în plus. De această dată nu este vorba de "mărturia postbelică" a unui "ex-legionar", ci de o adnotare conţinută în *Jurnalul* lui Mihail Sebastian. În data de 15 noiembrie 1937, intelectualul evreu îşi nota: "Mircea Eliade s-a înscris în listele electorale. E şi ăsta un semn" (M. Sebastian, *Jurnal: 1935-1944*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 130).

Această adnotare i-a scăpat evident profesorului Scagno, dar nu şi Alexandrei Laignel-Lavastine, care, recenzând ediţia românească a *Jurnalului* lui Sebastian în *Le Monde* din 12 septembrie 1997, scria: "Sunt preţioase observaţiile lui Sebastian din data de 7 decembrie 1937**: acestea confirmă şi ele că Eliade a luat parte cu adevărat la campania electorală a Gărzii de Fier, cutreierând ţara din sat în sat cu echipele sale de propagandă. Un activism pe care el l-a negat întotdeauna".

"Discutabilă" mai este, după profesorul Scagno, "interpretarea «miticoesoterică» a scrierilor ştiinţifice ale lui Eliade", pe baza căreia, în *Mircea Eliade e la Guardia di Ferro* şi-n *Le penne dell'Arcangelo*, ar fi fost susţinută din parte-ne "teza unui Eliade «doctrinar al gardismului»".

În realitate, încercarea noastră exegetică nu a avut în vedere atât scrierile ştiinţifice ale lui Eliade, cît anumite aspecte ale creaţiei sale literare: ne-am ocupat îndeosebi de romanul *Nouăsprezece trandafiri* (în *Mircea Eliade şi Garda de Fier*) şi de tragedia *Ifigenia* (în "Ifigenia legionară", *Origini*, martie 1997, număr monografic Mircea Eliade).

În orice caz, că în proza literară a lui Eliade sunt prezente aluzii criptice la experienţa legionară a autorului, la fenomenul legionar şi la Corneliu Codreanu, aceasta nu-i doar o impresie a noastră particulară. Pentru a cita două păreri mai autorizate decât a noastră, să amintim că în al său *Jurnal al fericirii* N. Steinhardt scrie textual că nuvela *Adio* "e o elegie legionară" (*Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 355, sau, în reeditarea din 1994, p. 368), iar I. P. Culianu (*Mircea Eliade*, Ed. Nemira, Bucureşti, 1995, pp. 234-235) afirmă că în nuvela *Un om mare*, publicată de Eliade mai întâi în *Luceafărul* (1948), apoi în *Cronica* (1967), îndărătul personajului Eugen Cucoaneş se ascunde Corneliu Codreanu însuşi. Asupra aceleiaşi nuvele s-a oprit şi atenţia lui Florea Tiberian ("Portretul Căpitanului sau răspunsul lui Eliade", în *Puncte cardinale*, iulie-august 1995, p. 9), care a supus unui tip analog de analiză interpretativă şi *Fata Căpitanului*. În sfârşit, într-un interviu din revista *Lumea Magazin* (nr. 2/1996), Şerban Milcoveanu spune că ediţia din 1939 a *Întoarcerii din rai* conţinea o a treia parte, intitulată "Sinteza", în care Eliade exprima în formă literară esenţa proiectului legionar.

Prin urmare, a spune că scrierile noastre despre Eliade se întâlnesc, "deşi dintr-o perspectivă diametral opusă, cu teoretizările lui Furio Jesi" (R. Scagno, *op. cit.*, p. 280) ne trezeşte în minte teoria extremismelor opuse şi convergente. Dacă se ţine cu tot dinadinsul să se găsească o dezvoltare a "teoretizărilor lui Furio Jesi", atunci ea trebuie căutată în altă parte: de pildă, în delirurile lui Wasserstrom, sau în articolul lui Gianluca Nesi despre "Mircea Eliade e la mitologia nazista del sacrificio ebraico" (*Rivista di Filosofia*, vol. LXXXIX, nr. 2, august 1998, pp. 271-304), care se încheie cu revelaţia tulburătoare a teribilului secret al lui Eliade. Căci iată ce scrie Nesi, îngânându-l pe Jesi, şi nu doar în privinţa numelui: "În scrierile lui Eliade din anii treizeci şi patruzeci – dar şi în opera succesivă, chiar dacă într-un mod mai puţin evident – e cu putinţă de sesizat distrugerea lumii moderne şi întemeierea noului *Reich* prin sacrificarea evreilor"!!!

Acel "mesaj secret", căruia Furio Jesi îi depista prezenţa în inima operei eliadiene, priveşte deci, după părerea acestui preademn epigon, nici mai mult nici mai puţin decât Holocaustul.

(Text apărut în *Orion*, nr. 200, mai 2001, pp. 39-41; introdus în vol. *Mircea Eliade, Legiunea şi noua inchiziţie*, ediţie îngrijită, traducere şi cuvânt înainte de Răzvan Codrescu, Editura Vremea, col. "Fapte, Idei, Documente", Bucureşti, 2001, pp. 115-121)

*AA. VV., *Exploratori ai gândirii omeneşti. Georges Dumézil şi Mircea Eliade*: Roberto Scagno, "Câteva repere precise privitoare la poziţia politică a lui Mircea Eliade în România interbelică: un comentariu critic al dosarului *Toladot* din 1972". *Cf.* şi studiul mai vechi al aceluiaşi autor "Mircea Eliade a la cultura romena interbellica", în *Buletinul Bibliotecii Române* de la Freiburg, vol. XIV, 1987-1988. [n. tr.]

** Iată ce scrie M. Sebastian sub această dată (*cf.* ed. cit., p. 132; parantezele drepte ne aparţin): "Ieri (Sfântul Niculae), ziua Ninei [Mareş]. Am telefonat dimineaţa ca s-o felicit.

- Coniţa e la domnu general – mi-a spus servitoarea – iar domnu profesor mănâncă la părinţii d-lui.

Seara am fost la ei la masă şi am aflat că în realitate Mircea lipsise două zile din Bucureşti, [fiind plecat] în campanie electorală, şi abea aseară se întorsese acasă. Minciuna de la prânz, a servitoarei, m-a îngrozit: minciună organizată, minciună de familie, în care nu s-au jenat s-o facă complice pe servitoare. Mi s-a părut mai trist decât însuşi faptul de a-l şti pe Mircea umblând la ţară, în echipă de propagandă, din sat în sat, cu [Mihail] Polihroniade. Mai făceau parte din echipă Haig Acterian şi [Gh.?] Penciu. Au luat cuvântul pe rând. Se pare că Haig vorbea cu gesturi mari, puţin teatral. Nu ştiu dacă şi Mircea a ţinut discursuri. Totul mi se pare grotesc, grotesc..." [n. tr.]

Domul de pe stâncă din Ierusalim, denumit și *Moscheia lui Omar*. Sanctuarul a fost construit pe stânca pe care Avraam era pregătit să-l aducă pe fiul său Isaac jertfă lui Dumnezeu

ISLAMISMUL
ÎNTRE ADEVĂR ȘI PREJUDECATĂ

(urmare din numărul trecut)

"La moartea lui Mahomed, în 632 - scrie Henri Pirenne în ultima sa lucrare, ***Mahomed et Charlemagne****, publicată postum, în 1970 de Presses Universitaires de France (trad. rom. Ed. Meridiane, București, 1996) - nimic nu anunța pericolul care urma să se manifeste fulgerător peste doi ani. (...) Cucerirea arabă care se declanșează simultan în Europa și Asia este fără precedent; rapiditatea cu care și-a obținut succesele nu se poate compara decât cu aceea cu care s-au constituit imperiile mongole ale unui Attila sau, mai târziu, ale unor Ginghiz-Han sau Tamerlan. Aceste cuceriri au fost însă efemere, spre deosebire de cele ale Islamului. Această religie are și astăzi credincioși pretutindeni unde s-a impus sub primii califi. Răspândirea sa fulgerătoare este total diferită de lenta înaintare a creștinismului".*

Istoricul francez nu se mulțumește numai să constate și să sublinieze rapiditatea cu care s-au înfăptuit cuceririle arabe, ci încearcă să găsească o explicație a faptului că "un biet popor de păstori, rătăcind necunoscut prin pustiuri de la facerea lumii, după un secol ajunge la Granada de o parte, la Delhi de alta", cum caracterizează Carlyle cuceririle triburilor arabe, unite de Mahomed într-o Națiune. Constatând o similitudine de situații geopolitice în istoria primului mileniu al erei creștine, pe de o parte semințiile germane ajunse la porțile Imperiului Roman, pe de altă parte triburile arabe la hotarele celor două imperii, Bizanțul și Perșii, Henri Pirenne formulează un punct de vedere pe cât de original, pe atât de interesant cu privire la succesele arabilor sub steagul verde al Profetului:

"Marea întrebare care se pune aici este de a determina motivul pentru care arabii, care nu sunt mai numeroși decât popoarele germanice, nu au fost absorbiți ca și acestea de către populațiile regiunilor respective, superioare din punctul de vedere al civilizației. Aici este problema. Nu există decât un răspuns și acesta este de ordin moral: în timp ce germanicii nu au nimic de opus creștinismului adoptat de Imperiu, arabii sunt exaltați de o nouă credință. Acest fapt și numai acesta îi face de neasimilat. În rest, ei nu sunt mai ostili decât germanicii civilizației celor pe care i-au cucerit. Dimpotrivă, o asimilează cu o uimitoare rapiditate; în domeniul științei, învață de la greci, într-al artei, tot de la greci, dar și de la perși. Nici măcar nu sunt fanatici, cel puțin la început, și nu vor neapărat să-și convertească supușii. Ei vor doar să-i facă să se supună singurului dumnezeu Alah, profetului său Mahomed și, întrucât acesta era arab, să se supună arabilor. Religia lor universală este în același timp națională. Ei sunt slujitorii lui Dumnezeu".

Istoria politică a Islamului nu cunoaște o delimitare între autoritatea temporală și cea spirituală. Religia și politica au fost încă de la întemeierea Islamului contopite într-o unitate perfectă. Actul de întemeiere al religiei islamice a fost concomitent cu înființarea statului Islamic. Analizând procesul de constituire a unor noi structuri sociale în lumea triburilor arabe nomade, islamistul englez W. Montgomery Watt ajunge la o serie de concluzii convingătoare. În lucrarea sa ***Islam and Integration of Society*** *(Islamul și desăvârșirea societății), Londra, 1961, el consideră că noul stat întemeiat de Mahomed a fost de fapt o "federație a triburilor arabe", o adevărată* ***Pax islamica*** *în universul neîntreruptelor conflicte între semințiile de beduini. Înainte de islamizare și de integrarea lor într-un edificiu statal, beduinii trăiau din jefuirea caravanelor negustorilor care străbăteau Peninsula. Sistemul centralizat întemeiat de Mahomed interzice însă astfel de acte de forță, întrucât de acum înainte recursul la forță va fi apanajul noului stat. Dar pentru ca beduinii să accepte această interdicție trebuie să li se ofere un echivalent, o compensație. Această compensație s-a concretizat în expedițiile de cucerire islamice. Este neîndoios că fără această expansiune militară nu ar fi fost cu putință să se mențină unitatea "federației". Pacea internă și expansiunea externă sunt complementare. Pacea internă le-a permis arabilor să creeze o armată unitară ca structură și conducere, care pentru a se menține în această situație trebuia să treacă la acțiune, manifestare absolut necesară pentru menținerea păcii interne. În această perioadă istorică a avut loc instituționalizarea religiei islamice și activitatea de jefuitori a beduinilor a fost canalizată dincolo de hotarele Peninsulei, în războaie împotriva celor două mari imperii ale timpului, cel roman și cel persan. Din aceste războaie, încununate de succese impresionante, se va naște un nou imperiu, imperiul islamic, condus de urmașii Profetului, califii. O sistematizare a istoriei lumii musulmane sub conducerea califilor distinge următoarele patru perioade:*

1. Perioada primilor patru califi (califii legitimi) ***al-kulafa'al rashidun*** *(632-661), denumită și perioada Rashidun.*

2. Perioada Omaiyyazilor (661-750). În această perioadă a avut loc transformarea califatului electiv într-o conducere regală dinastică.

3. Perioada Abbasizilor (750-1258), epoca de înflorire a Islamului, în care se menține conducerea regală dinastică, domnia trecând în casa Banu al-Abbas.

4. Imperiul Osmanic (1300-1922) întemeiat de Osman I. Caracteristica acestei perioade constă în faptul că în funcția supremă de conducere a Islamului locul arabilor a fost luat de turci.

3. Califii legitimi

Nu a lipsit mult ca la moartea lui Mahomed întregul edificiu religios și politic, pe care-l înjghebase la Medina, să se prăbușească, deoarece o problemă esențială, problema succesiunii, nu a fost pusă niciodată. După o serie de neînțelegeri între medinezi și meccanii refugiați o dată cu Profetul, cei din urmă și-au impus punctul de vedere și ca succesor la conducerea comunității islamice a fost ales Abu Bakr (632), iar la moartea acestuia, Omar (634), două personalități cu calități deosebite, care, pe lângă meritul de a fi contribuit la răspândirea noului crez religios, îl aveau și pe acela de a fi părinții a două dintre soțiile Profetului.

Abu Bakr era tatăl soției sale favorite, tânăra Aișa, dar ceea ce l-a recomandat ca succesor al lui Mahomed nu au fost legăturile de rudenie, ci capacitatea sa de conducător într-un moment în care opera de unificare a triburilor arabe era departe de a fi consolidată. Trebuie însă să precizăm că autoritatea succesorilor lui Mahomed era de cu totul altă natură decât fusese misiunea și prestigiul acestuia. Ei erau numai locțiitorii Profetului - califi, iar nu profeți, așa cum fusese Mahomed, instrument al revelației divine. Prin Mahomed, omenirea primise Legea, unică și definitivă, astfel că rolul califilor se limita la aplicarea legii și la guvernarea comunității, veghind ca legea să fie respectată întocmai.

Problema principală căreia a trebuit să-i facă față noua conducere a fost prezervarea unității realizate de Mahomed, mai mult prin forță decât prin adeziune liberă. Subordonarea triburilor de beduini față de o conducere centrală era destul de nesigură, deoarece arabii erau înclinați să considere că obligația de a respecta jurământul de credință făcut unei anumite persoane avea valabilitate numai atât timp cât respectiva persoană era în viață. Ca urmare, în lumina acestei interpretări a valabilității unui jurământ, la moartea Profetului, unele triburi s-au considerat dezlegate de obligațiile asumate prin jurământul depus lui Mahomed, putând să-și reia vechea stare de libertate și, mai ales, vechile obiceiuri. Pentru a pune capăt, încă din germene, acestei tendințe, a fost necesar ca Abu Bakr, ajutat de conducătorii militari, să acționeze cu toată energia, dar și cu multă diplomație. Ceea ce a contribuit hotărâtor la înăbușirea spiritului de răzmeriță a fost angajarea triburilor de beduini în campaniile de cucerire inițiate de Abu Bakr și continuate de Omar. Cele două concepte fundamentale ale Islamului, **Dar al-Islam** (Casa Islamului) și **Dar al-harb** (Casa Războiului) și-au dovedit eficiența în starea de spirit a beduinilor care au aderat la învățătura Profetului.

În august 634, după numai doi ani de activitate în funcția de calif, Abu Bakr moare și în locul lui este ales Omar. Lui îi revine meritul de a fi dezlănțuit invazia arabă, îndeplinind astfel porunca testamentară a lui Mahomed de a cuceri Siria, denumire sub care se subînțelegea cucerirea întregii lumi. Imediat după ce a fost investit calif, Omar a declanșat campaniile de cucerire. Trupele de beduini conduse de Yazid invadează Palestina și înfrâng armata imperială bizantină. În anul următor, steagul verde al Profetului se dezlănțuie asupra Regatului sassanid, obținându-se strălucita victorie de la Qadisia. La scurt timp este cucerit Damascul,

iar până la sfârşitul anului 637 este ocupată întreaga Babilonie, inclusiv Ctesiphonul, capitala religilor perşi. În urma acestui eveniment, Regatul sassanid încetează să mai existe.

Fără nici o clipă de răgaz, invazia arabă continuă cu energie sporită. În timp ce armatele din nord desfiinţau Imperiul persan, cavaleria arabă obţine o victorie decisivă la Yarmuk asupra armatei bizantine. Soarta Siriei este pecetluită. Alepul şi Antiohia se predau. În februarie 638, după o înverşunată rezistenţă condusă de patriarhul Sophronios, Ierusalimul cade în mâinile arabilor. Ca o recunoştere a importanţei acestui Oraş Sfânt pentru Islam, califul Omar, îmbrăcat într-un burnuz ponosit, vine ca pelerin, în cetatea proaspăt cucerită, să se roage. În următorii doi ani continuă ofensiva în Siria, fiind cucerită Mesopotamia bizantină şi apoi Armenia. Între anii 639-642 are loc cucerirea Egiptului de expediţia condusă de generalul Amr. În anul 641 este cucerit Mosulul, în 642 este cucerită Alexandria, pătrunzându-se pe coasta de nord a Africii, până la Barca. Pe frontul persan, armatele arabe trec munţii Medo-Persiei şi cuceresc Teheranul, pătrunzând în Azerbaidjan. În anul 643 este cucerit Tripolisul, iar în anul următor sunt ocupate Ecbatana şi Ispahanul.

De îndată ce Siria şi Palestina au devenit posesiuni sigure pentru arabi, a avut loc un masiv proces de migraţie spre nord şi est, comparabil numai cu migraţia seminţiilor germane în provinciile romane cucerite. În această uriaşă deplasare de populaţie au fost antrenate şi femeile, dar nu în măsura în care să satisfacă nevoile arabilor. Ca urmare, cuceritorii şi-au completat haremurile cu concubine creştine şi evreice. Copiii rezultaţi din aceste legături erau consideraţi urmaşi legitimi, astfel că, în urma acestei reglementări privind apartenenţa la naţiunea arabă, în anul 664 numărul arabilor din Siria şi Palestina depăşea o jumătate de milion.

Pentru a păstra nealterat spiritul războinic al arabilor, Omar le-a interzis cuceritorilor să devină proprietari de pământ şi să se îndeletnicească cu agricultura în provinciile cucerite. În compensaţie, din uriaşele prăzi de război, armata primea patru cincimi şi numai o cincime era trimisă populaţiei din patrie. Dar reglementările sale, menite să asigure o severă sobrietate în rândul războinicilor, au fost curând nesocotite. Conducătorii noului imperiu au realizat faptul că poziţiile lor dominante erau cu atât mai sigure cu cât se bazau pe avere mare şi, în consecinţă, s-au străduit să acumuleze cât mai multe bogăţii. Nobilii din tribul coreişiţilor, seminţia din care se trăgea Profetul şi care deţineau toate funcţiile de conducere, au devenit posesorii unor averi impresionante. O realitate care justifică îngrijorarea lui Omar faţă de tendinţele manifestate de conaţionalii săi de a aluneca pe panta luxului şi îmbogăţirii.

În anul 644, în timp ce conducea rugăciunea, Omar a fost înjunghiat de un sclav persan. Înainte de a-şi da sufletul, s-a străduit să convingă comunitatea să-l aleagă pe Abd-ar-Rahman ca succesor al său, dar nu a reuşit. Cum califul trebuia să fie ales prin consens, a numit o comisie formată din şase bărbaţi, din rândul personalităţilor marcante ale comunităţii, care să-l aleagă pe noul calif. Comisia l-a preferat pe cel mai lipsit de personalitate dintre ei, în speranţa că-l vor putea manevra cu uşurinţă pentru a-şi proteja interesele personale şi a-şi păstra funcţiile pe care le deţineau. Astfel, Othman ibn Affan, provenind din ramura Omaiyya din tribul coreişiţilor, ginere şi fost secretar al Profetului, a devenit cel de al treilea calif al Islamului. Instalat la cârma Islamului, el a continuat politica de cuceriri iniţiată de predecesorii săi. În timpul califatului său a fost cucerită Cartagina (648), insula Cipru (649), Istahar, vechiul Persepolis (650), şi întreaga regiune de la Oxus până dincolo de Syrta Mare.

În perioada de afirmare a noului crez religios, membri ramurii Omaiyya din tribul coreişiţilor au fost adversarii îndârjiţi ai lui Mahomed şi ai tuturor rudelor sale din ramura haşemită a aceluiaşi trib. Ei considerau că Profetul şi adepţii săi sunt uzurpatorii privilegiilor de care se bucurau în Arabia preislamică. După ce însă învăţătura lui Mahomed a fost îmbrăţişată de toată populaţia arabă, din oportunism, omaiyyazii s-au convertit la noua religie şi, după moartea lui Omar, s-au grăbit să se stabilească la Medina, pentru a profita de înrudirea cu noul calif. La numai un deceniu de la moartea Profetului, Islamul, victorios pe câmpurile de bătălie, dădea deja semne de slăbiciune internă. În capitala politică a Imperiului, Medina, s-au format două partide care se duşmăneau, "Refugiaţii din Mecca" şi "Prietenii Profetului din Medina". Dar nu numai atât: principalelor centre ale Imperiului, Mecca şi Medina, li se opuneau noile reşedinţe provinciale, Damasc, Kufa şi Basra. Aristocraţia coreişită îşi disputa întâietatea cu democraţia beduinilor, iar clanul Omaiyya, condus de Muawiya, guvernatorul Siriei, fiul lui Abu Sufian, odinioară cel mai înverşunat adversar al lui Mahomed, se găsea în conflict deschis cu rudele Profetului din clanul Haşem.

În anul 654, un evreu din Basra convertit la islamism a început să răspândească învăţătura că Mahomed va învia, că până atunci Ali, nepotul Profetului, este singurul său reprezentant legitim şi că Othman este un impostor, iar sprijinitorii săi o bandă de tirani fără Dumnezeu. Izgonit din Basra, agitatorul se refugiază în Egipt, unde predicile sale sunt ascultate şi câştigă adepţi înfocaţi. Din rândul lor, cinci sute de musulmani egipteni fanatici pornesc în pelerinaj la Medina, unde îi cer lui Othman să cedeze demnitatea de calif lui Ali. Cum Othman nu le-a îndeplinit cererea, au pătruns cu forţa în palatul rezidenţial şi l-au asasinat (656). În urma acestui act de răzvrătire, fruntaşii omaiyyazi fug din Medina în Siria, unde guvernator era Muawiya, căpetenia clanului. Ca o consecinţă a acestui exod, partidul haşemit preia conducerea şi îi încredinţează lui Ali demnitatea de calif.

La numirea în funcţia de calif, Ali avea 55 de ani, era recunoscut pentru cucernicia sa şi dezaproba imixtiunea politicii în religie, ca şi poluarea cucerniciei cu intrigi partizane. Întrebat ce pedepse se cuvin asasinilor lui Othman, a tergiversat luarea unei hotărâri, până când aceştia au reuşit să fugă. În schimb, imediat ce a preluat demnitatea de calif, i-a destituit din funcţii pe toţi înalţii funcţionari omaiyyazi. Cei mai mulţi au refuzat însă să se supună, iar Muawiya, în loc să predea funcţia de guvernator, s-a declarat făţiş împotriva noului calif. Tribul coreşiţilor, care era dominat de omaiyyazi, s-a alăturat lui Muawiya, doi dintre apropiaţii lui Mahomed, Zubair şi Talha, "tovarăşii Profetului", s-au pronunţat de asemenea împotriva lui Ali, iar Aişa, văduva lui Mahomed, s-a refugiat de la Medina la Mecca, punându-se în fruntea răzvrătiţilor. Când musulmanii din Basra s-au declarat de partea rebelilor, Ali s-a adresat partizanilor săi din Kufa, promiţându-le că va strămuta capitala Imperiului în acest oraş, dacă va fi sprijinit în lupta împotriva contestatarilor săi. Astfel se dezlănţuie *Fitna*, primul război civil care sfâşie unitatea Islamului.

Prima înfruntare între armatele celor două partide a avut loc la Choraiba, în sudul Iraqului. Ea a fost consemnată în istoria Islamului sub denumirea de "Bătălia cămilelor", deoarece Aişa, văduva Profetului şi sprijinitoarea clanului Omaiyya, a apărut pe câmpul de luptă călare pe o cămilă. Victoria i-a surâs lui Ali. Zubair şi Talha au fost ucişi în luptă, iar Aişa, făcută prizonieră, a fost trimisă cu toate onorurile cuvenite înapoi la Mecca. După victorie, Ali şi-a instalat reşedinţa la Kufa, în apropierea anticului Babilon, aşa cum promisese. Conflictul nu se încheie însă aici. Muawiya ridică o nouă armată împotriva lui Ali, califul legitim, din dorinţa de a-l înlătura şi a readuce la conducerea Imperiului vechea oligarhie coreişită, pe care Mahomed o marginalizase. Cele două armate s-au ciocnit la Siffin, pe Eufrat, şi trupele credincioase lui Ali erau pe cale să obţină o nouă victorie. În faţa acestei situaţii, Amr ibn al-As, comandantul armatei omaiyyade, a uzat de un şiretlic. A pus în vârful lăncilor cavaleriei sale file din Coran şi a cerut ca dreptatea cauzei celor două partide să nu se hotărască pe câmpul de luptă, ci printr-un arbitraj, în conformitate cu învăţătura lui Mahomed. Ali a acceptat această propunere şi au fost aleşi judecătorii care urmau ca, într-un interval de şase luni, să decidă de partea cui este dreptatea...

În acest răstimp, în partidul lui Ali se produce o sciziune. Dizidenţii îşi iau denumirea de "charijiţi" (cei care s-au separat) şi formează o grupare religioasă aparte, cu organizaţie şi armată proprie. În vederile lor, califul trebuia ales de popor şi tot poporul avea dreptul să-l destituie, dacă se dovedea necorespunzător. Ei condamnau viaţa de lux şi îmbuibare pe care o duceau noii conducători ai Islamului, iar unii dintre ei erau adevăraţi anarhişti religioşi, recunoscând numai autoritatea lui Dumnezeu. Cu timpul, cucernicia charijiţilor s-a transformat în fanatism, degenerând în nerespectarea Legii şi în acte de violenţă. Neavând altă soluţie, Ali le-a declarat război şi numai pe această cale a reuşit să-i aducă la supunere.

Între timp, comisia de arbitraj a decis că atât Ali cât şi Muawiya trebuiau să renunţe la pretenţiile lor de a deţine demnitatea de calif. Ali a acceptat decizia, dar Amr, reprezentantul lui Muawiya, a respins-o, declarându-l pe acesta noul calif. În timpul acestei stări de confuzie cu privire la persoana îndreptăţită să deţină funcţia supremă a Islamului, la Kufa, un fanatic charijid s-a apropiat de Ali şi i-a despicat capul cu o sabie otrăvită (661). Locul unde a fost asasinat cel de al patrulea calif legitim a devenit sanctuar şi loc de pelerinaj pentru partizanii săi. Ei s-au constituit într-o sectă distinctă de restul Islamului, *Şia* (în arabă partid), în sânul căreia Ali este venerat ca *Wali*, adică reprezentantul lui Alah pe pământ, iar mormântul său este considerat la fel de sfânt ca şi Caaba din Mecca.

Musulmanii din Iraq l-au ales ca succesor la demnitatea de calif pe Hasan, unul din cei doi fii ai lui Ali, dar Muawiya a contestat această alegere, s-a proclamat calif şi a pornit cu trupele sale spre Kufa. În faţa primejdiei, Hasan nu găseşte energia să lupte şi face act de supunere. Muawiya îi acordă o pensie substanţială, dar îi stabileşte lui şi fratelui său Husein, celălalt fiu al lui Ali, rezultat din căsătoria cu Fatima, fiica Profetului, domiciliu obligatoriu la Mecca. Aici Hasan se căsătoreşte cu o sută de soţii şi moare la patruzeci de ani, probabil otrăvit de una dintre ele.

Prin Muawiya, aristocraţia coreişită a reuşit, într-un anumit fel, să câştige războiul împotriva lui Mahomed. Locul republicii teocratice întemeiate de Profet este luat de o monarhie ereditară laică, deşi suveranii omaiyyazi se vor denumi în continuare califi. Pentru a marca începutul unei noi ere în istoria Islamului, capitala Imperiului este mutată la Damasc şi, cu ezitări, în cele din urmă, întreaga lume musulmană va accepta noua situaţie.

Gabriel CONSTANTINESCU

(va urma)

PETRE ŢUŢEA, MĂRTURISITORUL:

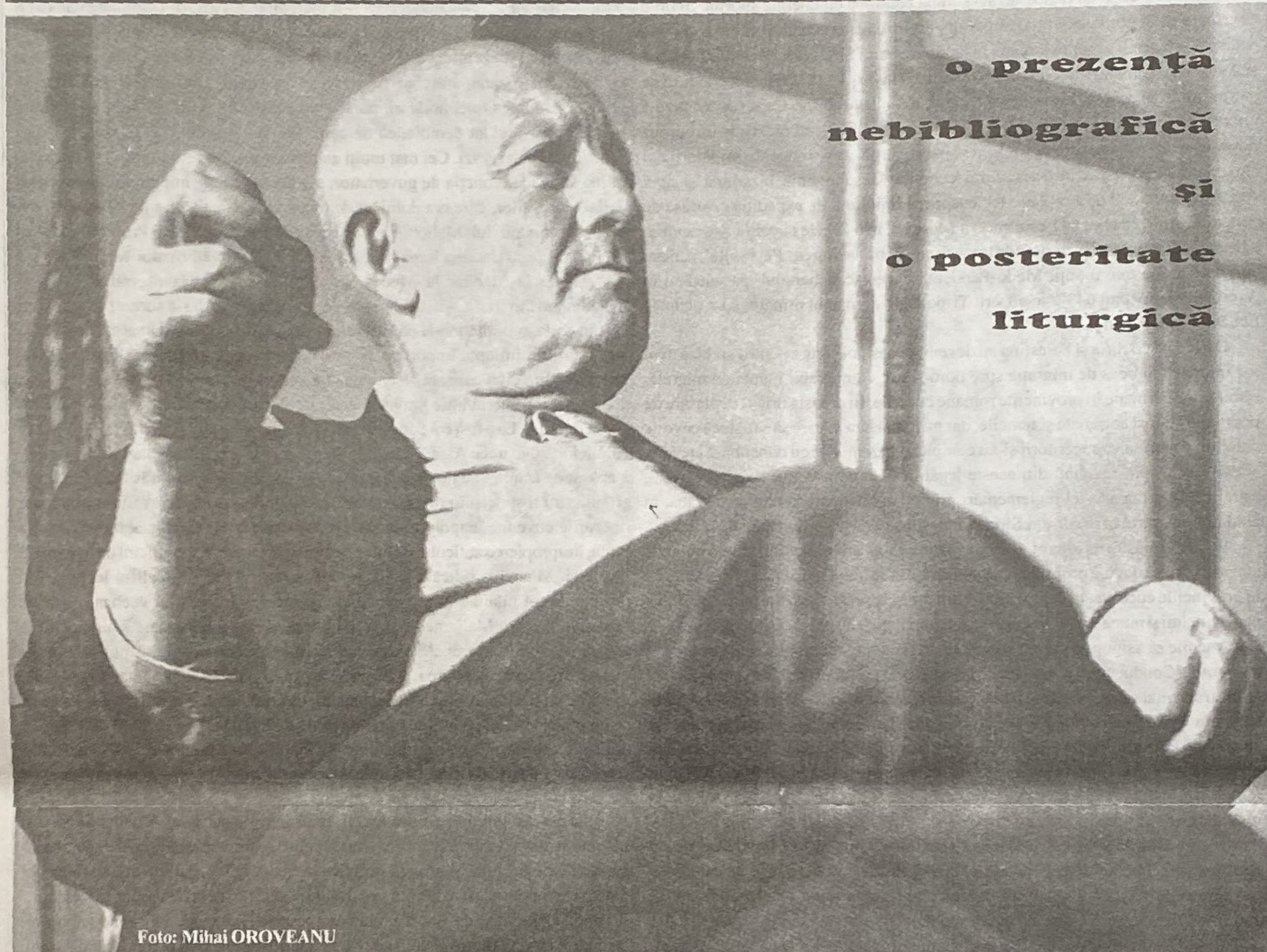

Foto: Mihai OROVEANU

Apariţie orală ce a suscitat interesul publicului românesc cu o tărie greu de identificat în cazul altor contemporani, Ţuţea a fost de la bun început un fenomen, un *altceva* care a reuşit să răstoarne legile notorietăţii. A devenit doar într-un an reper cultural, fără a publica nimic coerent; doar interviuri. Iată de ce, şi după 10 ani de la moartea lui, Ţuţea este o prezenţă nebibliografică; e mai curând un personaj. El pare să-i sfideze pe cei care, neînţelegând rostul «neîmplinirii» pe care o invoca adeseori, s-au grăbit să-l publice, să-l ofere lumii drept autor, când el era şi rămâne unul dintre autenticii noştri mărturisitori.

Asemeni Sfântului Apostol Pavel, pentru care avea o evlavie deosebită, Ţuţea e un convertit, un trecut de la ceva la altceva în mod fundamental, o figură eroică, un neliniştit. Convertirea nu presupune trecerea pură şi simplă de la neştiinţă la ştiinţă, de la ignoranţă la învăţătură; e mai degrabă luminarea a ceea ce cunoşti cu un sens rămas până atunci nesesizat: doar în măsura în care noul sens se altoieşte pe ceea ce erai cândva, se poate spune că prin convertire se trece de la neştiinţă la ştiinţă. Convertitul are statutul celui care, urmându-L pe Hristos, «plineşte» ceea ce avea până atunci drept lege. Convertit, Ţuţea nu încetează să facă o paralelă între vechi şi nou, între ceea ce era şi ceea ce este. Schematic: între cultură şi dogmă, între necredinţă şi credinţă. Aşa se explică insistenţa, mai ales în ultimii ani de viaţă, cu care zăboveşte asupra temelor fundamentale.

Ţuţea nu condamnă vechiul în necunoştinţă de cauză, cum nici Apostolul Pavel nu-i denunţa pe farisei fără să-i cunoască; pasiunea «profesorului din Cişmigiu» de a explica celor ce se întâmplau să se afle în preajma lui diferenţa majoră dintre neliniştea omului autonom (definit prin deja faimoasa formulă: «omul care vine de nicăieri şi merge spre nicăieri») şi consolarea credinţei avea caracterul unei tulburătoare confesiuni. Fiu de preot de ţară, student la Cluj, admirator şi luptător de stânga, înalt funcţionar, apoi simpatizant al dreptei, puşcăriaş, pensionar şi membru al Fondului Literar al Uniunii Scriitorilor, Ţuţea îşi făcea din viaţa lui o permanentă exemplificare: fără pudori inutile sau discreţii stupide, el se livra celuilalt cu o ingenuitate uimitoare. Mulţi veneau la el cu întrebări «serioase», cu bibliografii sau citate, dar aveau surpriza unui discurs inedit, a unui mod *altminteri* de a lua cunoştinţă de viaţă. Ţuţea nu era un gânditor comod, iar pentru cine se încumeta să-i urmeze firul gândurilor însemna să se lanseze într-o aventură fără precedent. Aparent guraliv, rămas pe alocuri contradictoriu mai tot timpul, Ţuţea era un examen de curaj spiritual. Pentru el, cultura era doar platforma de exerciţii, locul de unde plecai în competiţie, iar nicidecum punctul de sosire. O afirmaţie de felul: *Kant? Iată-l acolo! L-am citit ca pe «Scânteia»*... avea darul de a scoate ştiutul din ecuaţie; pe măsură ce îl ascultai mai mult şi mai des, pe atât ajungeai la convingerea că îţi vor trebui mulţi ani pentru a te dezvăţa de ceea ce, cu sudoare dar şi cu orgoliu, ai învăţat până acum. Cu Ţuţea aveai şansa unică a experimentării unei *învăţături prin învecinare*.

Prin superioritatea, dar şi căldura ce-i însoţeau vorbirea către ceilalţi, Ţuţea aducea în plină perioadă comunistă aromele dialogului de «Pateric», ale întâlnirii dintre *avva* (călugărul bătrân) şi ucenic. Această trăsătură de călugăr, de moş înţepat, avea să se adâncească mai cu seamă în partea a doua a vieţii, atunci când fiecare zi «era un dar de la Dumnezeu». În ciuda umorului său, sau poate tocmai de aceea, felul de a vorbi îi era testamentar: bucuria întâlnirii cu oamenii, cu tinerii mai ales, avea febrilitatea bunicului ce-şi revede nepoţii. De aceea, relaţia noastră s-a consumat aproape în întregime la nivelul afectiv; faptul că am învăţat atât de multe de la el se datorează modului în care ştia Ţuţea să pună accentele, să sublinieze diferenţele, nuanţele. A oferi celor din jur lecţia exemplară a smereniei, a îngenunchierii în faţa lui Dumnezeu, în a Cărui bunătate spera şi credea din toată inima. Se declara un «om construit, iar nu inspirat»; întreaga viaţă, de după puşcărie, încercase să înveţe să se roage; spunea că nu reuşise decât într-o foarte mică măsură. Orice întâlnire cu el îţi adăuga un plus, te fericea cu ceva greu de identificat. Cu riscul de a forţa termenul, pot spune că nu de puţine ori bucuria de a-l asculta era întrucâtva sinonimă cu bucuria ce însoţeşte ascultarea unei predici izbutite: bucuria duhovnicească a celui care s-a «folosit», care, în aparenţă neînvăţând nimic nou a învăţat totuşi o mulţime de lucruri. Această noutate veche pe care o vehicula discursul lui Ţuţea îl apropie cel mai mult de atmosfera «Patericului», de afirmaţia esenţială, «folositoare».

A vorbi despre posteritatea lui Ţuţea e ca şi cum ai vorbi despre posteritatea călugărului; fără a fi continuat de urmaşi «după trup», Ţuţea are o fertilă serie de urmaşi «după cuget». Cu toate că a refuzat mereu ideea de şcoală, şi cu atât mai mult pe cea de curent (ţuţianism-ul!), Ţuţea se oglindea în ceilalţi cu fervoare. A avut de la Dumnezeu multe daruri, din care a dat oricui, gardianului din puşcărie, sau muncitorului din Cişmigiu, sau studentului din garsonieră. Nu a făcut diferenţieri culturale între oameni: îi primea pe toţi cu egală inimă largă (mărinimie). Acest lucru mă îndreptăţeşte să văd posteritatea lui Ţuţea altminteri decât posteritatea unui filozof sau a oricărui alt creator. Din ceea ce a dăruit cu asemenea largheţe, de boier, se vor fi înfruptat şi mulţi necunoscuţi, aceia care, pentru o oră sau zece minute, au venit la el, l-au ascultat şi au plecat, l-au văzut numai o singură dată la televizor sau i-au citit un interviu. Pe memoria acestora se întemeiază posteritatea lui Ţuţea, pe lumânarea pe care o vor pune în biserică, în fiecare dimineaţă de 3 decembrie.

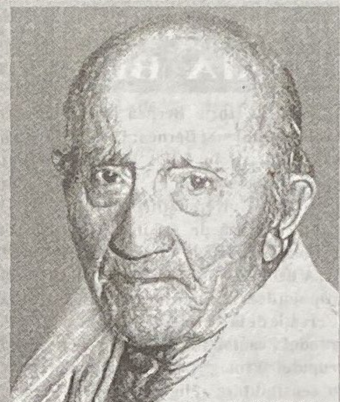
Mărturisitor, figură tulburătoare, dar şi consolatoare în acelaşi timp, Petre Ţuţea va avea parte de o posteritate în primul rând liturgică. Numele robului lui Dumnezeu Petre se va auzi rostit alături de al multora, înainte de prima zăpadă.

Radu PREDA

(text apărut iniţial în revista *Deisis*)

un aspect pe nedrept ignorat de posteritate:

VIZIUNEA ECONOMICĂ A LUI PETRE ȚUȚEA

Legendarul Petre Țuțea (1902-1991), doctor în Drept administrativ, a fost, înainte de instaurarea comunismului, funcționar superior în Ministerul Economiei Naționale. Considerațiile antologate aici au mai multe surse: volumul *Între Dumnezeu și neamul meu* (Anastasia – Arta Grafică, 1992), *Jurnal cu Petre Țuțea* al teologului Radu Preda (Humanitas, 1992), notele de conversație sau înregistrările audio ale unor interlocutori apropiați gînditorului (M. Petrișor, R. Codrescu). Unele se regăsesc, cu minime diferențe, în *321 de vorbe memorabile ale lui Petre Țuțea* (Humanitas, 1993; ed. a II-a: 1999). Uneori, pentru unitatea ideii, am pus alături segmente disparate, despărțindu-le prin croșete; alteori, pentru concizie sau din lipsă de spațiu, am redus unele pasaje ușor redundante, marcînd intervențiile tot prin croșete. Toate parantezele drepte sînt redacționale, ca și regimul ortografiei și punctuației. Fragmentele nu se înșiră cronologic, ci logic sau tematic. Ele reprezintă cam jumătate din considerațiile tîrzii cu tangență economico-politică despre care avem cunoștință că s-au păstrat de la Petre Țuțea. Ne-am oprit asupra lor pe considerentul actualității. Menționăm însă că în scrisul de tinerețe al lui Țuțea se găsesc multe alte pagini cu conținut economic. *(R. C.)*

"Nu se poate face economie în comunism și de către comuniști. Ăștia nu-s în stare să conducă nici măcar o comună rurală: încurcă apele, înfundă fîntînile [...] Comunismul este un cancer social; unde se instalează, rămîne pustiu".

***

"E vicios cercul: ieșiți dintr-o dictatură smintită, cu economia mîncată de cancerul comunist, sîntem ahtiați după democrație, ca fata mare după măritiș. Dar o economie așa de ruinată nu se poate reface decît într-un cadru de ordine autoritară, pe care, din păcate, democrația nu-l poate oferi. Trebuie ajuns la liberalism, dar nu pe calea social-democrației, care nu este decît laptele bătut al comunismului [...] Democrația înseamnă mai puțin decît liberalismul, care are, într-un anumit fel, și un aspect aristocratic [...] Franco, Salazar sau Pinochet au salvat țările lor suspendînd temporar democrația, care e capabilă să conserve și să-nmulțească, dar e incapabilă să construiască sacrificial, adică fără profit imediat și pornind aproape de la zero. La noi, însă, nu mai pare posibilă deocamdată o soluție autoritară și de-aia mă tem că criza se va prelungi atît cît va dura beția leneșă a libertății și-a drepturilor fără datorii".

***

"Stînga nu poate guverna. Cînd vine la putere, e pustiu [...] Toate formele de stînga violează cotidian ordinea naturală a lui Dumnezeu [...] Cred că acum, la noi, ar fi optimă o conducere conservatoare [de dreapta], realizată însă într-un climat democratic. Adică un partid conservator, tradiționalist, naționalist, într-un climat liberal [...] Conservatorii mari nu sînt reacționari, pentru că au de partea lor legile eterne ale lui Dumnezeu".

***

"În principiu, eu sînt pentru bipartidism, pentru că România modernă a fost guvernată de o rotativă guvernamentală formată din conservatori și liberali. Conservatorii au creat cultura română modernă – Junimea conservatoare, iar liberalii au făcut statul român modern – familia Brătianu".

***

"Domnule, eu discut economia, economic. Pot să fie ciuperci partidele, dar să binevoiască să respecte doi termeni: țăranul stăpîn la sat și întreprinzătorul stăpîn în comuna urbană. După aia putem urla ca la terasă [...] Ce facem însă noi? Dăm oleacă de pămînt țăranului, mai ciupim puțin pe orășean, îl mai băgăm într-o fabrică în care-i proprietar, acolo, nu știu cine, nu știu cum. Și de-aici pînă colea, facem criptocomunism. Eu sînt economist liberal. În spatele liberalismului stă tirania Evului Mediu, iar în față – haosul roșu".

***

"Pe pașii domnului ăsta foarte mare care se cheamă **întreprinzător** și despre care Sombart spune că e *Erfinder* (inventator), *Entdecker* (descoperitor), *Organisator* și *Eroberer* (cuceritor), pe pașii ăstuia, care se desface din Evul Mediu în Renaștere, se naște toată civilizația modernă. În spatele liberalismului stă uniformitatea (care, economicește, e sterilizantă), iar în fața lui nu se află decît haosul".

***

"A fi ministru e foarte greu. Ministrul nu e funcționar [...] Cînd un ministru e funcționar, se încurcă în hîrtii [...] A fi ministru înseamnă a avea vocație de conducător al unui compartiment din economia națională. Iar ca prim-ministru trebuie să porți în geantă imaginea ideală a României, spre care să te miști asimptotic".

***

"Dacă, prin absurd, mi s-ar fi dat mie puterea [la 20 mai 1990], prima hotărîre pe care aș fi luat-o ar fi fost **privatizarea**, însemnînd [re]construcția celor două comune: comuna rurală [agrară], întemeiată pe gospodarul dibaci și priceput, și comuna urbană, guvernată de întreprinderi, de acești giganți ai lumii moderne. Și aș fi creat institute care să sincronizeze poporul român cu toate cuceririle speciei om, mutate în spațiul valah. Că eu nu contest poporului român că limba lui și geniul lui intelectual îi permit să mute creațiile speciei om la el acasă".

***

"Nu e de conceput libertatea fără proprietate. Orice om trebuie să fie considerat proprietar individual ipotetic, chiar dacă nu posedă nimic".

***

"Ceea ce-i curios în persoana mea e că sînt un mistic **industrialist**. În planul meu din anii '40 aveam paisprezece miliardari români. Atîta plănuisem eu. Ăia făceau cît paisprezece state române de astăzi! O linie ferată dublă București – Episcopia Bihorului ăia o fac în două veri, iar statul – în vreo nouă ani. E un viciu de sistem, de structură aici. Noi a trebuit să copiem haosul muscălesc [...] cînd s-ar fi cuvenit, mai degrabă, să devenim nemți de limbă română".

***

"A venit odată un franțuz la noi, cu niște mașini, iar una nu funcționa tocmai cum trebuie. Dar românul zice: «Merge și așa»! Trebuie să scăpăm de acest «merge și așa»; căci «merge și așa» înseamnă că merge oricum. Nu oricum, nu oriunde, nu oricînd și nu orice! [...] Este incorect să ai dispreț față de tehnică. Eu nu sînt tehnocrat [partizan al tehnocrației], însă recunosc că în bătălia pentru adaptare tehnica este universal utilă".

***

"Toată economia trebuie dezvoltată. Cele mai strălucite state agrare sînt statele industriale [...] Industrializarea nu trebuie să fie o opțiune împotriva agriculturii, ci doar supraordonată acesteia [...] Luați exemplul S.U.A., care este, tehnic, cel mai avansat popor din lume; în Europa, exemplul este Germania. Și cu toate că România are o climă și un sol mult mai propice decît Germania, nemții dau un randament mult mai mare decît dăm noi în Bărăgan, și asta pentru că dispun de o tehnică avansată".

***

"Coordonatele indiscutabile [ale reformei socio-economice] sînt: proprietatea privată, inițiativa particulară și o ordine de drept atît de obiectiv formulată încît subiecții sociali să-și întărească atitudinile sub cooperare liberă; adică legile unei societăți moderne trebuie să fie atît de bine întocmite [...] încît să nu se simtă prezența normelor care guvernează Cetatea. Cetățeanul trebuie să fie asigurat prin normele și legile vieții sociale fără să simtă prezența coercitivă a acestora".

***

"Dintre fazele procesului economic – producție, circulație, repartiție și consumație – singurul fenomen pur economic este **circulația**. Dacă nu există la bursă circulația, producătorul, înainte de piața liberă și de fenomenele de circulație (care în dreptul roman fac parte din sistemul obligațional), ei bine, producătorul e ca apa de pe Dîmbovița. Atît. Consumatorul însă este producător biopsihologic. Repartiția, la rîndul ei, e biomorală: să fie cît mai mult la omul de rînd din venitul național. Mă rog, e un deziderat moral, nu economic. Economia pură se definește în piața liberă, a cărei mitropolie se numește bursă".

***

"Economia de piață?! Asta e o vorbă pur și simplu Păi ce, poate să existe economie fără piață? Pînă acum n-a fost piață? Lăsînd gluma la o parte, într-o economie contează cel mai mult întreprinzătorul. La oraș – întreprinzătorul, la țară – gospodarul! Lozinca liberalilor moderni e că statul e un prost gospodar. Pentru asta, însă, nu există decît un singur remediu: triumful interesului privat. O liberalizare a economiei! După dumneavoastră, care ar fi cea mai puternică cetate economică în ziua de azi? O să-mi spuneți, și v-o spun și eu: liberala Americă! Din punctul acesta de vedere, europenii sînt, pardon de cuvînt, niște bășinoși [...] Nu-i mai puțin adevărat că americanii fac haosul planetar, ei gîndesc negustorește [...] În belșugul de acolo nu poate apărea o [mare] gîndire teologică, de pildă. N-au vocație, ci îl invocă pe Dumnezeu doar ca să le binecuvînteze prăvăliile. Numai că se întîmplă un fenomen ciudat: un german, un francez, un orice care ajunge în America **se americanizează**! [...] Tragedia omului de azi e că americanii dictează. Dictează economic, vamal, naval, aerian. Doar atît că nu exercită cum ar trebui stăpînirea lumii decît la casele de bani. N-au destul orgoliu politic, nici destulă onoare [...] Dar istoria nu iartă: americanii vor îmbătrîni și ei ".

***

"Ideea de echilibru e caracteristica oricărei democrații burgheze; extremele (fie extrema stîngă, fie extrema dreaptă) violează ideea de echilibru social [...] Nici poporul, nici foarte mulți intelectuali nu pot suporta extremele, iar democrația este constant ostilă oricărei extreme care confiscă personalitatea umană, chiar dacă ea însăși n-o prea favorizează întotdeauna Dar nu cred, totuși, că extrema stîngă se compară cu extrema dreaptă. Extrema dreaptă nu confiscă proprietatea, personalitatea legată de proprietate. Extrema stîngă e cea egalitară. Or, egalitatea coercitivă este profund sterilizantă [...] Stîngismul egalitar, ca orice lucru împotriva firii, duce la dezastru, chiar dacă îndărătul lui s-ar ascunde cele mai bune intenții. România de azi [1990] este victima lui exclusivă".

in memoriam HORIA BERNEA

Pictorul Horia Bernea (fiul sociologului şi etnologului Ernest Bernea: 1905-1990) s-a născut la Bucureşti, în 1938, de Ziua Crucii (14 septembrie). A urmat Facultatea de Matematică şi Fizică a Universităţii Bucureşti (1957-1959), Şcoala Tehnică de Arhitectură (1959-1962) şi Institutul Pedagogic (secţia Desen, 1959-1962).

A debutat public în 1965. A fost membru al grupului de la Poiana Mărului şi a lucrat în taberele de creaţie de la Văratec şi Tescani, apoi la Paris şi în sudul Franţei. În anii '80 a devenit membru al grupului "Prolog" (alături de alţi mari plasticieni cu sensibilitate religioasă, printre care Paul Gherasim, Horia Paştina, Mihai Sîrbulescu etc.). Între 1967 şi 1998 a avut numeroase expoziţii personale sau de grup la Bucureşti, Cluj, Paris, Glasgow, Liverpool, Budapesta, Roma. A primit Premiul pentru Pictură al U.A.P. (1970), Premiul "Stahly" la Bienala Tineretului de la Paris (1971), Premiul "Ion Andreescu" al Academiei Române (1978), Marele Premiu al U.A.P. (1983). În 1997, Muzeul Naţional de Artă – Departamentul de Artă Contemporană – i-a editat un splendid album personal (în care este inclusă şi celebra sa mărturisire de credinţă, "Avantaje spirituale ale unui artist din Est".

Din 1990 a fost numit director al Muzeului Ţăranului Român (ipostază în care este evocat cu precădere aici de colaboratorul său apropiat, d-l Costion Nicolescu). În 1994 i s-a decernat, de către Fundaţia Culturală Română, Premiul pentru contribuţia adusă la recuperarea tradiţiilor spirituale ale civilizaţiei ţărăneşti, la care se adaugă Marele Premiu "George Apostu". În fine, în 1996 M.Ţ.R. a primit înalta distincţie "*European Museum of the Year*".

Marele artist şi ctitor s-a săvîrşit din viaţă la Paris, în seara zilei de 4 decembrie 2000. Adus în ţară, a fost înmormîntat în curtea Bisericii Mavrogheni (9 decembrie), chiar în coasta muzeului pe care l-a ctitorit şi la al cărui destin se cuvine să medităm cu gravitate.

Menţionăm că de curînd, marcînd împlinirea unui an de la trecerea sa la cele veşnice, a văzut lumina tiparului la Editura Humanitas, în condiţii grafice de excepţie, monumentala carte-album *Roma caput mundi. Un ghid subiectiv al Cetăţii Eterne (sprijinit pe dialoguri, note, fotografii, acuarele şi desene)*, realizată împreună cu d-l Teodor Baconsky în 1998-1999. *(R. C.)*

Ion Grigorescu, *Horia Bernea* (cărbune)

MUZEUL ŢĂRANULUI ROMÂN DUPĂ HORIA BERNEA

I. La sfîrşitul lui decembrie 1989 regimul comunist avea să cadă, nu fără grele sacrificii umane, ce-ar fi putut fi în cea mai mare parte evitate. „Evenimentele" l-au prins pe Horia Bernea pe un aeroport parizian, pe picior de întoarcere în ţară.

În 5 februarie 1990, noul guvern va decreta reînfiinţarea vechiului Muzeu de Artă Populară (practic desfiinţat în anul 1977, prin unirea sa cu Muzeul Satului), în sediul său originar, uzurpat din 1953 de muzee ale Partidului Comunist purtînd diferite denumiri. Cîţiva intelectuali inspiraţi (în principal Dan Hăulică şi Andrei Pleşu) au avut curajul să numească în fruntea acestui muzeu (etnografic!) un pictor, este drept unul dintre cei mai importanţi ai veacului pe care tocmai l-am încheiat.

În prealabil Horia Bernea fusese consultat asupra denumirii muzeului, iar el s-a oprit în chip inspirat asupra celei de **Muzeu al Ţăranului Român**, chiar dacă ea apărea cam rugoasă la un prim contact sonor şi putea să deranjeze pe cei care vedeau în „român" o conotaţie naţionalistă exclusivistă (ceea ce, după cum avea să se vadă, nu era în nici un fel în gîndul lui Horia Bernea). Dar denumirea aceasta arăta clar că accentul de abordare muzeală urma să fie apăsat *antropologic*, pus prioritar pe *omul în sine*, nu pe procedurile sale, chiar dacă, normal, acestea urmau să constituie vocabulele limbajului muzeografic.

Horia Bernea spunea că îşi trăise ultimii zece ani înainte de '89 ca şi cum ar fi urmat să devină director şi creator al acestui muzeu, fără ca măcar să viseze că acest lucru se va petrece într-o bună zi. Lecturile sale, preocupările sale principale se orientaseră toate în această direcţie, bineînţeles în paralel cu meseria sa de bază, aceea de pictor.

Horia Bernea întrunea cîteva calităţi care au făcut posibil ca muzeul să devină ceea ce a devenit: o instituţie de cultură de nivel european, în care tradiţia este respectată şi slujită, dar în chip modern, creator-continuator, la adumbrirea unei dumnezeieşti inspiraţii. Era, în primul rînd, *un om al Bisericii*, un om *în Biserică*, trăitor şi mărturisitor deopotrivă. Apoi mai era şi un mare pictor, vizionar om al vizualului. În plus, era şi o personalitate marcantă a societăţii civile. Şi încă: Horia Bernea rămînea un om al echilibrului, chiar şi atunci cînd o realitate sau alta îl obligau să se exprime radical.

Nu fără importanţă a fost probabil şi faptul că, atunci cînd a purces la construcţia muzeului, simţea o anumită datorie de împlinit faţă de tatăl său, Ernest Bernea. Acesta îi înlesnise prime şi solide contacte cu satul românesc prin copilăria petrecută la Poiana Mărului, sat în care eminentul sociolog se retrăsese cu gîndul să scape de prigoana comunistă. Pe parcursul întregii vieţi, Horia Bernea avea să adîncească temeinic aceste prime cunoştinţe fie prin numeroasele sale călătorii, fie pe cale livrescă. Avea un geniu al descoperirii pe orice traseu pe care-l făcea. Simţea cînd trebuie să părăsească drumul mare şi să scoată la iveală alcătuiri măiestre sau chiar geniale, genuine, pe lîngă care cei mai mulţi treceau nepăsători. Mii de diapozitive revelatoare stau mărturie în acest sens.

II. O dată numit în fruntea muzeului, Horia Bernea a purces la alcătuirea unei echipe capabile să-l secondeze, iar apoi la curăţirea şi exorcizarea clădirii şi a instituţiei de toate reziduurile infestante ale defunctului muzeu al partidului. Lucrare deloc uşoară. După o serie de expoziţii temporare, menite să marcheze existenţa instituţiei şi să antreneze colectivul abia format, în primăvara anului 1993, de Paşti, muzeul a fost deschis cu o primă parte a expunerii permanente, pusă sub semnul generos al *Crucii*. A urmat deschiderea sălilor cu icoane în 1994, iar în 1996 inaugurarea etajului, sub titlul semnificativ *Triumf*. A fost cu adevărat un triumf, încununat în acelaşi an cu trofeul de Muzeu European al Anului *(European Museum Year's Award – EMYA)*, primit de directorul său general, la Barcelona, din mîna reginei Fabiola a Belgiei.

Muzeul s-a dezvoltat în condiţii materiale precare, desigur nu mai precare decît condiţiile întregii culturi şi, în fond, ale întregii ţări. Din sărăcie s-a întrupat Muzeul Ţăranului Român. Aşa cum s-a întrupat, în mare măsură, şi arta ţărănească. Cu toate acestea, în anii de după deschidere, colecţiile muzeului au continuat să se îmbogăţească prin achiziţionarea a noi piese valoroase sau prin obţinerea de donaţii. Între acestea, tot la iniţiativa lui Horia Bernea, şi 6 biserici de lemn, dintre care 2 au fost aduse la Bucureşti (cea din Mintia, expusă în interior, în chip de moaşte, şi cea din Bejani, în curtea muzeului – ambele din judeţul Hunedoara), iar alte 4 sînt păstrate şi îngrijite *in situ* (la Lunca Moţilor – jud. Hunedoara; la Groşii Noi, Juliţa şi Troaş – jud. Arad).

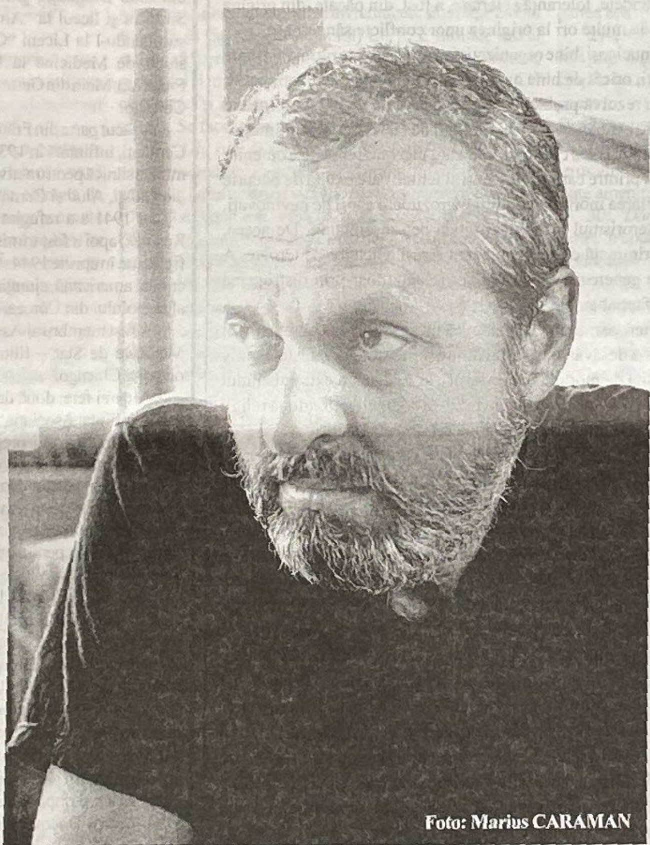
Retrospectiv, după 11 ani, se poate afirma că Muzeul Ţăranului Român reprezintă una dintre cele mai importante reuşite culturale postdecembriste.

III. Horia Bernea a adus un suflu proaspăt în muzeografia contemporană prin faptul că a construit muzeul ca pe o pictură. Dar nu ca pe o pictură oarecare, ci, aşa cum a mărturisit-o în repetate rînduri, ca pe o *icoană* a Ţăranului Român.

☛

Or, față de fotografie, sau chiar față de pictura cea mai bună, icoana presupune sfințenia celui reprezentat, precum și un tip anume de abordare, canonică. În același timp, introducînd și dînd viață conceptului de *muzeografie apofatică*, Horia Bernea a făcut saltul de la etnografia curentă la etnografia teologică. Făcînd o *muzeografie apofatică* este limpede că te referi, în ultimă instanță, la Dumnezeu. Muzeul zugrăvit de Horia Bernea avea să vorbească prin țăran despre Dumnezeu, despre dialogul și conviețuirea acestuia cu El. Dar vorbește nu tezist, nu ideologic, ci decent, smerit, teologic. De abia în acest fel exprimîndu-se, etnografia a devenit poetică (*pîlpîitoare*, cum tot lui Horia Bernea îi plăcea să spună), capabilă să vorbească nu numai informațional și sec, ci și penetrant constructiv și mîngîietor ființei lăuntrice despre ea însăși, întru cunoaștere de sine. Poate nu sînt mulți cei ce conștientizează aceasta, în schimb sînt mulți cei ce o simt. Aflat o dată într-un depozit al muzeului, la vizionarea unor scoarțe pregătite pentru o expoziție la Roma, Horia Bernea a spus cu o notă de mare gravitate, într-o izbucnire aproape patetică: „Pentru astea simți că merită să trăiești!" (se referea cu precădere la ceramică și la țesături). Merită să trăiești pentru că te afli într-o bună continuitate, pentru că zestrea este importantă, pentru că drumul a fost pornit cum se cade, pentru că ai ce duce mai departe, pentru că ești cineva și însemni ceva la scara veșniciei în măsura în care nu risipești condamnabil ceea ce s-a adunat și s-a rodit de ai tăi cu multă jertfă.

IV. S-a spus despre muzeu că ar constitui în acest moment "o extensie a atelierului lui Horia Bernea" (Sorin Dumitrescu), ceea ce poate părea ușor exagerat, dacă nu înțelegem afirmația în substanța ei. Horia Bernea a lucrat în muzeu după felul în care lucra și în atelier, cu aceeași implicare formală și cu aceeași seriozitate metafizică. Dar mai degrabă muzeul s-a constituit într-o frumoasă și benefică extensie decentă și binefăcător pasabilă a Bisericii. Horia Bernea îl conducea (și cuvîntul în cazul său are o acoperire totală, deoarece el chiar îl purta pe o direcție atent gîndită și valabilă eshatologic) nu atît ca un manager (cumplit și nesuferit cuvînt, un barbarism total!), ci prin maiestoasa sa personalitate, prin care reușea să impună și celor mai recalcitranți sau mai nesimțitori.

Foto: Marius CARAMAN

Horia Bernea a murit tînăr, extrem de tînăr, dacă ne gîndim nu atît la vîrsta sa, cît la proiectele pe care le avea în vedere și la capacitatea sa de a le fi transformat în realitate peren viabilă. Cîteva săli importante urmează să completeze în viitorul apropiat expunerea de bază a muzeului. Ele se construiseră pînă la un punct în el, mental; le-a vorbit cîtorva dintre cei care i-au stat în preajmă despre ele, atît cît se putea vorbi. Dar detaliile, acelea care dau genialitate oricărei creații, urmau să se precizeze la întoarcerea lui, și anume de o manieră artistică, pe măsura întrupării proiectului, adică văzînd și făcînd, punînd accentele și tușele la fața locului, exact ca pe pînza unui tablou.

Plecînd la Dumnezeu, Horia Bernea a lăsat muzeului o dublă moștenire, deloc ușor de administrat: *cea materializată*, constînd în tot ceea ce el a produs în muzeu, nu numai cu gîndirea, dar atît de adesea chiar „cu mîna lui", și *cea spirituală*, și anume concepția sa muzeografică, duhul raportării la țăran privit în raportul lui existențial cu Dumnezeu. Cea dintîi se cere păstrată cu sfințenie, cea de-a doua se cere a nu fi trădată.

V. Ce va urma după Horia Bernea? Problema continuității (și nu este acum vorba de funcția administrativă, ci de continuitatea unui drum pe care s-a pornit) nu este deloc ușoară și îngrijorează pe destui dintre cei atașați muzeului. Prin Horia Bernea, acesta a depășit situarea de instituție obișnuită, oricît de onorabilă, devenind o instituție cu un marcant caracter mistic. Asta pentru cei care, după cuvîntul Mîntuitorului (*Marcu* 8, 18), au *ochi să vadă și urechi să audă* (căci muzeul acesta și *cîntă* în *zugrăvirea* lui).

Plecarea lui Horia Bernea a luat prin surprindere, a prins nepregătiți pe mai toți cei care au o legătură cu muzeul, fie ea instituțională sau de suflet. O anumită derută este vizibilă și de înțeles. Adevărul este că un al doilea Horia Bernea, un om care să întrunească cît de cît în el calitățile enumerate, nu se întrevede în preajma noastră. Și nici nu trebuie căzut în capcana de a-l căuta. Exemple din orice domeniu arată că după o perioadă fastă e greu să continui cu una la fel. După domnia lui Ștefan cel Mare, e greu să afli un altul asemenea. Bine-i dacă dai și peste un Petru Rareș… Ceea ce trebuie să prevaleze e *continuitatea de duh*, lucru deloc ușor, cerînd buna împărtășire de la același Izvor.

Mai trebuie avut în vedere un lucru extrem de important: dacă problema succesiunii se pune în termeni de *putere* sau în termeni de *slujire*. În termeni de putere nici nu merită o prea lungă analiză, deoarece nu poate reprezenta decît o cale înfundată în suficiența unui personaj sau a altuia. În termeni de slujire, se pune problema: cui se cere slujit și în ce fel? Răspunsul corect ar fi acela că trebuie slujit lui Dumnezeu, prin țăranul român. Se poate și altfel? Desigur. Dar atunci muzeul va fi doar unul ca toate celelalte, un muzeu bun sau foarte bun, dar unul obișnuit. Pînă la urmă nu o grădină a Învierii, ci un cimitir septic și, eventual, agreabil.

VI. Căci patru sînt etajele la care trebuie considerat Muzeul.

Primul, cel central și superior, cel dintîi și cel de pe urmă, este Țăranul Român, așa cum am spus, în dialogul și conviețuirea lui cu Dumnezeu. Fără Țăran Muzeul nu ar fi posibil.

Al doilea ar fi acela al celor care vorbesc despre țăran, al muzeografilor și cercetătorilor care interpretează ceea ce el a produs, care pun în simeză sau în pagină discursul despre el. Cei de pe acest palier ar trebui să slujească iubitor și smerit celui care le este rădăcină și motivație.

Al treilea este cel al instituției ca instituție, în care toate organismele componente trebuie să funcționeze corect și convingător, de la paznici și pompieri pînă la directori și șefi de secție.

Al patrulea este cel al vizitatorilor, pe treapta cea mai de sus *iubitori* ai Muzeului și ai subiectului său. Ei trebuie priviți ca fiind, de la un punct încolo, co-autori.

O tendință nefericită ar fi aceea de a centra totul în jurul interpreților, astfel că în loc ca ei să slujească Țăranului și culturii sale, să nu găsească în el decît un pretext de a-și experimenta imaginația și orgoliul nativ. O alta ar putea fi aceea de a considera Muzeul numai ca pe o sumă de obiecte patrimoniale fără viață, corect gestionate, înșirate ordonat, dar cu lăsarea într-un plan îndepărtat a coordonatelor spirituale structurante.

Dintre toate cele patru elemente ale acestei funcții cu patru variabile, cel mai ușor de continuat este cel instituțional, de altfel foarte necesar unei bune funcționări (cu ordinea și disciplina aferentă, cu hîrtiile și arhivele ei). Dar esențial, la nivelul spiritului, este cel dintîi. Fără o atașare reală la Țăran și la cultura sa, fără o îmbinare fericită între profesionalism și iubire, interpretarea specialiștilor va rătăci calea, se va bloca la porți, rece, seacă, uneori „interesantă", dar fără putere de penetrare la sensurile ultime.

VII. Parafrazîndu-l pe evanghelistul Matei (7, 21), se poate spune că nu tot cel ce va zice „Bernea, Bernea" va fi îndrituit să se considere urmaș și continuator al lui în construirea pe mai departe a muzeului, ci acela care va face pe mai departe voia lui, care va fi în același duh cu el. Din păcate nu se poate spune că Horia Bernea a lăsat ucenici în sensul deplin al cuvîntului. Sînt oameni care au înțeles mai mult sau mai puțin din ceea ce a făcut și din ceea ce a vrut să spună, sînt alții care eventual intuiesc, și sînt destui care cred că au înțeles, dar de fapt nu au înțeles mare lucru sau au înțeles greșit. În plus, nu toți cei care înțeleg au și darul de a face.

Să fim optimiști sau pesimiști în legătură cu viitorul muzeului? Răspunsul depinde mult de înălțimea la care punem ștacheta. Dacă o punem la înălțimea la care a așezat-o Horia Bernea, ne îndoim să o putem trece în viitorul apropiat sau mediu. Dacă o coborîm înțelept, fără compromisuri majore, putem fi încrezători, deoarece muzeul are resurse umane pentru a se păstra la un nivel foarte bun. Totul este ca aceste resurse să se valorifice într-un făgaș spiritual corect, păstrînd orientarea dată de ctitorul său contemporan. Cu alte cuvinte: tradiția muzeului este corectă și ocrotitoare, formată întru adevăr, partitura este excelentă și trebuie respectată, orchestra este bună și dispune de cîțiva șefi de partidă remarcabili; rămîne numai ca dirijorul să găsească măsura justă pentru a întrupa aceste virtualități.

Nădejdea noastră constă în faptul că ceea ce e cu neputință oamenilor e cu putință la Dumnezeu (cf. *Matei* 19, 26). Sub aceste auspicii cred că trebuie privită și numirea academicianului Dinu C. Giurescu la conducerea muzeului. Providența veghează și lucrează. Rămîne ca și noi să ne dovedim vrednici de a con-lucra cu ea.

Muzeul Țăranului Român depășește o cauză locală. El se referă la moștenirea noastră cea mai de preț, cea capabilă să ne legitimeze valabil între alte neamuri, arătînd că am avut răspunsuri personale majore la marile întrebări existențiale. El trebuie să rămînă o oglindă duhovnicească a identității noastre de neam călătorind creștinește nădăjduitor spre brațele părintești.

Costion NICOLESCU

Combaterea terorismului: de la efecte spre cauze

Fenomenul globalizat şi radicalizat al terorismului - beneficiar şi el al forţei inimaginabile şi potenţial distructive a tehnicii moderne - ameninţă nu numai pacea, ci însăşi existenţa societăţii civilizate moderne.

De aceea, simpla înfierare declarativă a terorismului este un act gratuit şi chiar nociv pentru societatea civilizată, dacă în prealabil nu se stabilesc mijloacele eficace de combatere a lui, mijloace care presupun, la rândul lor, cunoaşterea *cauzelor* care au generat creşterea lui din zilele noastre.

Situaţia tragică din lume nu este rezultatul unui conflict între civilizaţii sau religii. Delirul unor descreieraţi sinucigaşi nu constituie manifestări religioase, ci pur şi simplu bolnave şi (sau) criminale.

Izbucnirea în forme exacerbate şi distructive pentru civilizaţia occidentală a terorismului în ultima vreme are printre cauze tocmai golirea de orice fel de conţinut religios a politicii şi comportamentului moral al structurilor care conduc în realitate lumea.

Interpretările deformate ale Coranului, generând intoleranţă, prozelitism cu arma în mână şi terorism sinucigaş, nu trebuie să mai mire pe nimeni. Să ne amintim că însăşi religia creştină, fundamental întemeiată pe dragoste, pe blândeţe, toleranţă şi iertare, a fost, din păcate, din pricina unei interpretări eronate a dogmelor sale, de multe ori la originea unor conflicte sângeroase.

Nu existenţa unor grupuri de terorişti sinucigaşi, bine organizaţi şi sângeroşi, este problema mare astăzi. Cele câteva mii de astfel de terorişti, oricât de bine organizaţi, finanţaţi şi fanatizaţi, pot fi, la o adică, eliminaţi. Numai că aceasta nu rezolvă problema. Dacă rezervorul de ură, cuprinzând potenţial miliarde de oameni, rămâne acelaşi, moartea celor câteva mii de "terorişti cu legitimaţie" nu va fi decât prilej de metastază a fenomenului. Ceea ce este cu adevărat îngrijorător pentru omenire este existenţa unor mase întregi de oameni, printre care adolescenţi şi femei, care exultă de bucurie la aflarea atentatelor oribile săvârşite, la aflarea morţii în condiţii îngrozitoare a mii de nevinovaţi.

Eliminarea cauzelor care generează terorismul este astăzi vitală pentru omenire. De aceea, eludarea acestei probleme este la fel de criminală ca şi organizarea însăşi a actelor de teroare. A susţine că vrei şi să înlături cauzele care generează astăzi ura şi violenţa doar prin distrugerea taberelor şi nucleelor de terorism este un fapt aberant.

Analizând la rece cauzele proliferării terorismului, constatăm că nu se confruntă civilizaţii, ci pur şi simplu două tabere: o tabără în care s-a desăvârşit divorţul dintre principiile bazate declarativ pe valorile creştine şi politica ei (total lipsită de moralitate şi adevăr), şi cealaltă, a extremismului aberant şi criminal, rezultat al unor multiple frustrări. Deci nici vorbă de dogmele celor două religii puse în discuţie. NU! Nu este un conflict între religii, ci între două tabere satanizate.

Am intrat în epoca globalizării, aparent întemeiată pe o jurisdicţie care tinde să fie generală, democratică şi bazată pe respectarea drepturilor fundamentale ale omului şi naţiunilor. Or, ceea ce se întâmplă în realitate este tocmai sfidarea manifestă a acestor valori. Voi da două exemple.

În anii '40 ai secolului trecut, s-a constituit Organizaţia Naţiunilor Unite, punând în văzul lumii, ca temelie, drepturile omului, respectul tuturor statelor, nediscriminarea între oameni. Or, în acelaşi timp în care se făcea atâta tapaj cu aceste drepturi ale omului, forţele politice oculte, care efectiv conduc lumea, au abandonat fără nici cel mai mic scrupul o jumătate de lume dominaţiei comuniste. Acest abandon, făcut în condiţii cinice, a fost expresia divorţului total între principiile enunţate şi acţiunile întreprinse, ducând la certitudinea că lumea civilizată este condusă de forţe oculte care preconizează, în loc de libertate şi democraţie, dominaţie şi discriminare, iar în loc de ordine de drept, abuz şi crimă (vezi de exemplu asasinarea lui Kennedy şi ancheta ridicolă care a urmat).

Al doilea exemplu este mai aproape de crimele teroriste ale prezentului. Asistăm în Orientul Mijlociu la un spectacol stupefiant şi oribil: mii de oameni, printre care copii şi femei, sunt ucişi prin bombardamente sălbatice şi vânaţi ca animalele pentru vina de a cere ca rezoluţiile ONU să fie respectate. Desigur că în acest conflict există excese şi crime de ambele părţi, pricinuite însă mai înainte de orice de nedreptatea celor puternici în rezolvarea tensiunilor create.

Indiscutabil că trebuie eradicate organizaţiile teroriste şi nici un efort nu trebuie cruţat pentru a le distruge din rădăcini, dar dacă nu se înlătură cauza primordială a revărsării de ură din lume, eforturile vor fi zadarnice şi tot mai mulţi oameni nevinovaţi vor plăti poliţele satanice ale forţelor oculte care conduc lumea. Şi cele spuse aici se vor adeveri, din păcate, dacă acum, în ceasul al doisprezecelea, nu vom înţelege că "lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui... ci împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii răspândite în văzduhuri" (*Efeseni* 6, 12). Aşa că trebuie neapărat ascultat Cuvântul Domnului: "Luaţi toate armele lui Dumnezeu ca să puteţi sta împotrivă în ziua cea rea, şi toate biruindu-le, să rămâneţi în picioare. Staţi deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa dreptăţii..." (*Ef* 6, 13-14).

Nu este vorba să nu folosim tehnica modernă, chiar de luptă, pentru a înfrunta terorismul, dar dacă nu ne vom încinge cu platoşa adevărului şi a dreptăţii, dacă vom lăsa mai departe ca toată forţa noastră să fie pusă în slujba răului şi nedreptăţii, din ruinele provocate de armele noastre nu se vor ridica decât alte ruine, şi mai mari. Or, dacă prioritatea pentru omenire este combaterea terorismului, apoi aceasta presupune cu necesitate scăparea de conducerea ocultă a lumii. Transparenţa nu este numai condiţia necesară unei democraţii, ci a devenit astăzi condiţia eliberării de crima organizată şi de terorism.

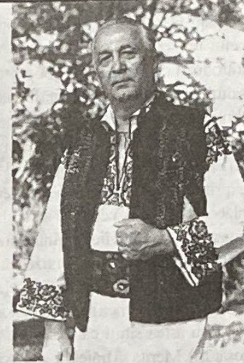
Fără lumină, lupta omenirii este sortită să genereze doar suferinţă.

Întunericul este astăzi răspândit în lume de forţe oculte, având la dispoziţie cea mai mare bază logistică care a existat vreodată.

Dar lumina Spiritului este mai puternică şi va învinge.

Pr. Matei BOILĂ

La despărţirea de Dr. ALEXANRU RONNETT

Una dintre personalităţile marcante ale românilor din oraşul Chicago, Doctorul Alexandru Ronnett, a plecat dintre noi şi toţi cei care l-au cunoscut îl plâng, pentru că faptele îl zugrăvesc pe fiecare om, iar Dr. Ronnett a ajutat pe toţi cei care au apelat la el. De aceea, la casa funerară unde s-a făcut evocarea vieţii şi activităţii sale, au fost în jur de o sută cincizeci de oameni.

Născut în 1920 în satul Parhăuţi, judeţul Suceava, unde tatăl lui era preot, avea încă cinci fraţi şi trei surori. A urmat şcoala primară din satul Drăgoeşti, gimnaziul la Liceul "Ştefan cel Mare" din Suceava şi liceul la "Aron Pumnul" din Cernăuţi, bacalaureatul susţinându-l la Liceul "Gheorghe Lazăr" din Bucureşti. A făcut studii de Medicină la Universităţile Rostock, Marburg/Lahn, Frankfurt/Main din Germania şi la Universitatea Statului Illinois din Chicago.

A făcut parte din Frăţia de Cruce a Liceului "Aron Pumnul" din Cernăuţi, înfiinţată în 1938, fiind judecat şi condamnat la 25 de ani muncă silnică pentru activitate politică interzisă. A stat în închisorile din Galaţi, Aiud şi Cernăuţi până în 1940.

În 1941 s-a refugiat în Germania, unde a lucrat în uzina la Rostock, apoi a fost trimis în lagărul de la Buchenwald, de unde va fi eliberat în aprilie 1944. În 1950 a emigrat în America, unde a servit armata americană, ajungând la gradul de maior şi devenind veteran al războiului din Coreea.

A fost membru al Asociaţiei Medicilor Americani ai Societăţii Medicale de Stat – Illinois, precum şi al Societăţii Medicale a oraşului Chicago.

Are trei fete: două doctoriţe şi una profesoară.

A înfiinţat Asociaţia "Congresul Naţional Româno-American" în Chicago, al cărui preşedinte a fost peste 25 de ani, prin care reamintea românilor din exil suferinţele poporului român sub cele trei dictaturi şi americanilor lupta poporului român împotriva comunismului destructiv. A scris cărţi în engleză şi în română (*Neam fără noroc*). A fost doctorul şi prietenul de familie al lui Mircea Eliade, pentru care a avut o deosebită consideraţie. La împlinirea vârstei de 70 de ani a scriitorului, filozofului şi profesorului de Istoria Religiilor de la Universitatea Chicago, Dr. Ronnett a organizat la sala Bisericii Sfânta Maria o festivitate de sărbătorire, cu care ocazie i-a decernat Medalia de Aur din partea membrilor Congresului Naţional Româno-American pentru întreaga sa activitate culturală în ţară şi în străinătate. După decernare, Mircea Eliade a spus: "Dintre toate distincţiile primite, aceasta mă bucură cel mai mult, pentru că este din partea Poporului meu Român", după care l-a îmbrăţişat pe Dr. Alexandru Ronnett.

Să păstrăm vie memoria Doctorului Alexandru Ronnett, al cărui suflet, şi după şaizeci de ani de despărţire de plaiurile natale, vibra pentru Bucovina şi oamenii ei minunaţi, iar amintirea lui Corneliu Zelea Codreanu, Căpitanul Mişcării Legionare, i-a rămas sfântă până la capătul zilelor sale.

Noi, toţi prietenii lui, ne rugăm ca Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească în pace.

Jean BUKIU

ANUNŢ REDACŢIONAL

În cursul anului 2001 am făcut efortul financiar de a nu modifica preţul publicaţiei noastre. Creşterea generală a preţurilor şi dificultăţile cu care ne confruntăm ne obligă însă, începând cu luna ianuarie 2002, să ridicăm preţul pe exemplar la 10.000 lei. În aceste condiţii, costul unui abonament anual în ţară se va ridica la 150.000 lei (inclusiv taxele de expediţie). Banii vor fi expediaţi pe adresa: Gabriel Constantinescu, Calea Dumbrăvii 109, 2400 Sibiu, cu adresa exactă şi completă la care abonatul doreşte să primească publicaţia. Pentru abonamentele în străinătate se pot obţine informaţii la tel./fax. 0040/069/422536, sau 0040/01/4402501.

Redacţia urează tuturor abonaţilor, cititorilor şi colaboratorilor săi LA MULŢI ANI! şi SĂRBĂTORI FERICITE!

Puncte cardinale

Următorul număr al *Punctelor cardinale* va fi dublu (ianuarie-februarie) şi va apărea în 24 de pagini la începutul lunii februarie 2002.

COMENTARIU LA CARTEA LEVITIC

Leviticul este cea de-a treia carte a Pentateuhului. Evreii o numesc fie _Weiqra_ (= şi El a chemat\, după cuvântul cu care începe cartea, fie, după conţinut, _Torat Haqohanim_ (= Legea Preoţilor) sau _Torat Haqorbanot_ (= Legea Jertfelor). În _Septuaginta_, cartea se numeşte _Levitikon_, de la Levi, devenit trib sacerdotal în Israel. _Leviticul_ este cheia religiei iudaice, oferind cadrul pentru toate celelalte cărţi biblice. În ce ne priveşte, vom căuta mai cu seamă sensurile morale şi mistice ale vechilor rânduieli mozaice, în lumina împlinirii lor în Hristos.

Tabernacolul Torei, cu sulurile Cărţilor lui Moise

(urmare din numărul trecut)

7. Promisiuni şi ameninţări (26, 1 - 27, 34)

Cap. 26, 1: *"Să nu vă faceţi idoli, nici chipuri cioplite; nici stâlpi să nu vă ridicaţi; nici pietre cu chipuri cioplite cu dalta să nu vă aşezaţi în pământul vostru, ca să vă închinaţi la ele, că Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru"*.

Până la întruparea Fiului, e oprită orice reprezentare a Divinităţii. În plus, sunt vizate realităţi cu care Israel avea să se confrunte. Stâlpii amintiţi erau, de fapt, "o coloană de piatră, plantată în formă de stelă, pentru a marca prezenţa tangibilă a zeilor canaaneni El şi Baal"[1]. Piatra cioplită "se referă la figurările gravate ale zeităţilor canaanene, cum este de pildă imaginea lui Baal aruncând fulgere, descoperită la Ras Shamra şi datând de la aproximativ 1800 î. Hr."[2].

2: *"Zilele de odihnă ale Mele să le păziţi şi locaşul Meu cel sfânt să-l cinstiţi, că Eu sunt Domnul"*.

Urmarea lui Dumnezeu începe prin integrarea într-un timp şi spaţiu sacru.

3-5: *"De veţi umbla după legile Mele şi de veţi păzi şi plini poruncile Mele, vă voi da ploaie la timp, pământul şi pomii îşi vor da roadele lor. Treieratul vostru va ajunge până la culesul viilor, culesul viilor va ajunge până la semănat; veţi mânca pâinea voastră cu mulţumire şi veţi trăi în pământul vostru fără primejdie"*.

"Ca expresie a bunăvoinţei divine, autorul biblic sugerează că recoltele vor fi atât de abundente, încât perioadele de recoltare a grânelor, de cules al viilor şi de semănături de toamnă vor decurge una din alta, fără întreruperi"[3]. Noi vom cugeta, în primul rând, la roadele duhovniceşti.

6-8: *"Voi trimite pace pe pământul vostru şi nimeni nu vă va tulbura; voi goni fiarele sălbatice şi sabia nu va trece prin pământul vostru. Veţi alunga pe vrăjmaşii voştri şi vor cădea ucişi înaintea voastră. Cinci din voi vor birui o sută şi o sută din voi vor goni zece mii şi vor cădea vrăjmaşii voştri de sabie înaintea voastră"*.

Împăratul Păcii, Hristos, va fi trimis pe pământ, iar cei ce se vor uni cu El nu vor mai fi tulburaţi de fiarele păcatului, iar sabia poftelor nu va mai munci pământul trupurilor lor. Dar e şi un avertisment: vrăjmaşii noştri sunt numeroşi şi nu-i vom putea birui singuri!

9: *"Căuta-voi spre voi şi vă voi binecuvânta; veţi avea copii, vă voi înmulţi şi voi fi statornic în legământul meu cu voi"*.

Promisiunea s-a împlinit în Biserică, prin mulţimea celor veniţi la dreapta credinţă.

10: *"Veţi mânca roadele vechi din anii trecuţi şi veţi da la o parte pe cele vechi pentru a face loc celor noi"*.

"În originalul ebraic, transpus literal de *Septuaginta*, exprimarea este eliptică; ideea abundenţei promise este sugerată prin nevoia de a elibera depozitele de grânele neconsumate, pentru a face loc noilor recolte"[4]. Dar putem vedea aici şi o promisiune a Legii celei noi!

11-12: *"Voi aşeza locaşul Meu în mijlocul vostru şi sufletul Meu nu se va scârbi de voi. Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeul vostru şi voi poporul Meu"*.

Biblia 1914 traduce prin: *voi locui în ei*. "Atât de curat şi de desăvârşit era la început sufletul omenesc, încât se poate spune că purta în el chipul Cuvântului ceresc"[5]. După restaurarea omului, "sfinţii se învrednicesc să aibă pe Duhul Sfânt şi se fac locaşul (templul) Lui"[6]. E uimitor lucrul acesta, că "cerul întreg se cuprinde în palma lui Dumnezeu; pământul şi marea se închid în pumnul mâinii Lui. Dar Cel ce e astfel şi aşa de mare, Cel ce strânge în palmă toată zidirea, Se face întreg încăput în tine şi locuieşte în tine!"[7].

13: *"Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru, Cel ce v-am scos din pământul Egiptului, ca să nu mai fiţi robi acolo; am sfărâmat jugul vostru şi v-am povăţuit cu fruntea ridicată"*.

Cel eliberat din robia păcatului ridică fruntea sa, nu doar ca un semn al biruinţei, ci şi pentru că el caută lumea cerească, după părăsirea celor de jos.

14-16: *"Iar de nu Mă veţi asculta şi de nu veţi păzi aceste porunci ale Mele, de veţi dispreţui aşezămintele Mele şi de se va scârbi sufletul vostru de legile Mele, neîmplinind poruncile Mele şi călcând legământul Mu, atunci şi Eu am să Mă port cu voi aşa: Voi trimite asupra voastră groaza, lingoarea şi frigurile, de care vi se vor secătui ochii şi vi se va istovi sufletul; veţi semăna seminţele în zadar şi vrăjmaşii voştri le vor mânca"*.

De roadele celui depărtat de Dumnezeu nu se bucură decât vrăjmaşii binelui. Asupra celui ce se încrede doar în puterile sale vor veni groaza, lingoarea şi frigurile. Groaza traduce ebraicul *belalah* (=tremur; palpitaţie) care "circumscrie o stare de teroare şi de panică maximă"[8]. Lingoarea (ebr. *şahefeth*) e un "termen al cărui sens literal este cel de *coajă*; desemna tuberculoza, boală cunoscută în Israelul antic"[9]. În ce priveşte frigurile, "pornind de la sensul etimologic al ebraicului *qadahath* (inflamaţie), din *qadah* (a arde), interpreţii moderni consideră că se face trimitere aici la malarie, boală caracterizată prin febră ridicată şi continuă"[10].

17: *"Îmi voi întoarce faţa împotriva voastră şi veţi cădea înaintea vrăjmaşilor voştri; vor domni peste voi duşmanii voştri şi veţi fugi când nimeni nu vă va alunga"*.

Cel ce nu-L are pe Dumnezeu alături e dinainte învins în orice luptă a sa, iar neliniştea îl va stăpâni permanent.

18: *"Dacă nici după toate acestea nu Mă veţi asculta, atunci înşeptit voi mări pedeapsa pentru păcatele voastre"*.

Prin *înşeptit* se arată că pedeapsa poate spori până când conştiinţa noastră va recunoaşte atotputernicia lui Dumnezeu.

19: *"Voi frânge îndărătnicia voastră cea mândră şi cerul vostru îl voi face ca fierul, iar pământul vostru ca arama"*.

Mândria aduce sufletului maxima uscăciune. "Compararea cerului şi a pământului cu duritatea metalelor sugerează metaforic cumplita sărăcie care ar urma după o secetă îndelungată"[11].

20-22: *"În zadar vă veţi cheltui puterile voastre, că pământul vostru nu-şi va da roadele sale, nici pomii din ţara voastră nu-şi vor da poamele lor. Dacă şi după acestea veţi umbla împotriva Mea şi nu veţi vrea să Mă ascultaţi, atunci vă voi adăuga lovituri înşeptit pentru păcatele voastre; voi trimite asupra voastră fiarele câmpului, care vă vor lipsi de copii, vor prăpădi vitele voastre şi pe voi vă voi împuţina aşa, încât se vor pustii drumurile voastre"*.

Nu mai stăpâneşte asupra naturii cel ce s-a robit păcatului.

23-25: *"Dacă nici aceasta nu vă veţi îndrepta, împotrivindu-vă Mie, atunci şi Eu voi veni cu mânie asupra voastră şi vă voi lovi înşeptit pentru păcatele voastre. Voi aduce asupra voastră sabie răzbunătoare, ca să răzbune legământul Meu. Iar dacă vă veţi ascunde în oraşele voastre, voi trimite asupra voastră molimă şi veţi fi daţi în mâinile vrăjmaşului"*.

Împătimitul e în conflict cu natura, cu semenii, cu propria conştiinţă şi cu Dumnezeu; în final, va fi biruit în toate confruntările sale.

26. *"Pâinea, care vă hrăneşte, o voi lua de la voi: zece femei vor coace pâine pentru voi într-un cuptor şi vor da pâinea voastră cu cântarul şi veţi mânca şi nu vă veţi sătura"*.

Lipsiţi de Pâinea cerească, înfometăm, hrănindu-ne doar cu pâinea coaptă de femei, adică cu ceea ce rodeşte partea cea mai slabă a firii noastre.

27-29: *"Dacă nici după aceasta nu Mă veţi asculta şi veţi păşi împotriva Mea, atunci şi Eu cu mânie voi veni asupra voastră şi vă voi pedepsi înşeptit pentru păcatele voastre; veţi mânca din carnea fiilor voştri şi din carnea fiicelor voastre"*.

Ameninţarea ultimă s-a împlinit cu prilejul asedierii Ierusalimului de către romani, cum de altfel s-au adeverit toate ameninţările din *Levitic*.

30: *"Dărâma-voi înălţimile voastre şi voi strica stâlpii voştri; trupurile voastre le voi prăbuşi sub dărâmăturile idolilor voştri şi se va scârbi sufletul Meu de voi"*.

Se face referire la practicile idolatre. "Utilizarea ca altare a înălţimilor naturale a fost o practică străveche şi universală. După stabilirea Muntelui Sion şi a Templului din Ierusalim ca centru al cultului divin, a devenit realitate interzicerea utilizării altor înălţimi, ele fiind identificate cu practicile idolatre"[12].

31-35: *"Oraşele voastre le voi preface în ruine, voi pustii locaşurile voastre cele sfinte şi nu voi mirosi miresmele plăcute ale jertfelor voastre. Pustii-voi pământul vostru aşa încât să se mire de el vrăjmaşii voştri care se vor aşeza pe el; iar pe voi vă voi risipi printre popoare; în urma voastră Îmi voi ridica sabia şi va fi pământul vostru pustiu şi oraşele voastre dărâmate. Atunci pământul se va bucura de odihnele sale în zilele pustiirii lui; când voi veţi fi în pământul vrăjmaşilor voştri, atunci pământul vostru se va odihni şi se va bucura de odihna lui. În toate zilele pustiirii lui el se va odihni cât nu s-a odihnit în zilele de odihnă ale voastre, când locuiaţi voi în el"*.

Aplicată strict la poporul Israel, ameninţarea s-a împlinit în lungul răstimp (135-1948) al împrăştierii evreilor în diaspora.

36-46: *"Celor ce vor rămâne dintre voi le voi trimite în inimi frica în pământul vrăjmaşilor lor; până şi freamătul frunzei ce se clatină îi va pune pe fugă şi vor fugi ca de sabie şi vor cădea când nimeni nu-i va alunga. Se vor călca unul pe altul, ca cei ce fug de sabir, când nimeni nu-i va urmări şi nu veţi avea putere să vă împotriviţi vrăjmaşilor voştri. Veţi pieri printre popoare şi vă va închiţi pământul vrăjmaşilor voştri. Iar cei ce vor rămâne din voi se vor usca pentru păcatele lor în pământurile vrăjmaşilor voştri, se vor usca şi pentru păcatele părinţilor lor. Atunci îşi vor mărturisi fărădelegile lor şi fărădelegile părinţilor lor, cum au săvârşit ei nelegiuiri împotriva Mea şi au păşit împotriva Mea. Pentru care şi Eu am venit cu mânie asupra lor şi i-am adus în pământul vrăjmaşilor lor; atunci se va supune inima lor cea netăiată împrejur şi vor suferi ei pentru nelegiuirile lor. Şi Eu Îmi voi aduce aminte de legământul Meu cu Iacov, de legământul Meu cu Isaac, şi de legământul Meu cu Avraam Îmi voi aduce aminte şi de pământ Îmi voi aduce aminte. Când pământul va fi părăsit de ei şi el se va bucura de odihna lui, golit de ei, şi ei vor suferi pentru fărădelegi şi pentru că au nesocotit legile Mele şi sufletul lor s-a scârbit de aşezământul Meu, când vor fi ei în pământul vrăjmaşilor, Eu nu-i voi dispreţui şi nu Mă voi scârbi de ei, aşa încât să-i pierd şi să stric legământul Meu cu ei, că Eu sunt Domnul Dumnezeul lor. Îmi voi aminti de*

(continuare în pag. 12)

Ana USCA

1. LEV, p. 202
2. *Ibid.*
3. *Ibid.*
4. *Ibid.*
5. Eusebiu de Cezareea, *op. cit.*, X, 56.
6. Sf. Varsanufie, *op. cit.*, 420.
7. Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, II.
8. LEV, p. 203.
9. *Ibid.*
10. *Ibid.*
11. *Ibid.*
12. *Ibid.*

COMENTARIU LA CARTEA LEVITIC

(urmare din pag. 11)

ei pentru legământul încheiat cu strămoşii lor, pe care i-am scos din pământul Egiptului, înaintea ochilor popoarelor ca să fiu Dumnezeul lor. Eu sunt Domnul. Acestea sunt aşezămintele, hotărârile şi legile pe care le-a aşezat Domnul între Sine şi fiii lui Israel prin Moise, pe Muntele Sinai".

Mărturisirea păcatelor e începutul refacerii legăturii cu Dumnezeu, după care vom putea din nou sui, oricât de mare ar fi fost căderea.

Cap. 27, 1-8: *"A grăit Domnul cu Moise şi a zis: Vorbeşte fiilor lui Israel şi le spune: De va făgădui cineva să-şi afierosească sufletul său Domnului, preţuirea ta să fie aşa: Preţul pentru un bărbat, de la douăzeci până la şaizeci de ani, să fie cincizeci de sicli de argint, după siclul sfânt. Iar dacă este femeie, preţul să fie de treizeci de sicli. De la cinci până la douăzeci de ani, preţul să fie pentru bărbat douăzeci de sicli, iar pentru femeie zece sicli. Iar de la o lună până la cinci ani, preţul să fie pentru bărbat cinci sicli de argint, şi pentru femeie trei sicli de argint. De la şaizeci de ani în sus preţul să fie pentru bărbat cincisprezece sicli de argint, şi pentru femeie zece sicli. Iar dacă este sărac şi nu e în stare să plătească preţul, atunci să fie adus la preot şi să-l preţuiască preotul; potrivit cu starea celui ce şi-a dat făgăduinţa să-l preţuiască preotul".*

Prin anumite făgăduinţe, unele persoane se afieroseau lui Dumnezeu, devenind proprietatea Sa. Dar aceştia se puteau elibera de făgăduinţa lor, în schimbul unei sume de bani, oferită preotului după reglementările de aici. Avem la acest loc o tâlcuire amănunţită, în care apare *drahmă* în loc de *siclu*: "Fiecare dintre noi, cei îndreptaţi prin credinţă şi sfinţiţi în Duh, a devenit un dar sfinţit lui Dumnezeu. Şi fiecare datorăm lui Hristos viaţa noastră. (...) Să ne apropiem deci de Hristos, Mântuitorul tuturor, prin credinţă şi sfinţenie, aducând ca răsplată pentru cele ce le-am primit de la El, închinarea vieţii noastre întru evlavie. dar modul acestei aduceri, pe drept cuvânt, nu se cugetă că e unul singur, ci variat. Căci unii vin la aceasta nu cu destulă tărie, alţii cu râvnă mai fierbinte şi cu înţelegere viguroasă şi cu minte trează; şi pornesc cu avânt puternic spre înfăptuirea celor ce trebuie împlinite şi spre săvârşirea a ceea ce-i place Aceluia. Aceştia sunt, după indicaţia istoriei, cei de la douăzeci până la şaizeci de ani. Căci corpul se menţine în vigoare şi în mişcările viguroase până la şaizeci de ani. Şi până atunci stă drept şi e în putere şi e aptă şi mintea să rpimească cele ce vrea să le cunoască. Iar Cel ce cunoaşte făptura noastră (...) cunoaşte, fără îndoială, şi în suflet o astfel de vârstă. Căci raţiunea trece de la asemănările trupeşti la cele spirituale. Deci fie că e bărbat, fie că e femeie, până se află în vigoarea vârstei spirituale, să aducă cele rânduite, şi anume bărbatul, cele cincizeci de drahme, adică fructul întreg şi cu totul desăvârşit slujirii duhovniceşti, care prin şapte ori şapte se recunoaşte ajuns la capătul cel mai de sus şi la desăvârşire. Iar femeia, cu cele treizeci de drahme. Căci e de mai puţin preţ ca bărbatul, dar aduce şi ea după firea proprie, fructul desăvârşit al ostenelii ei, indicat prin cele trei zecimi. Cel de la cinci până la douăzeci, dacă e bărbat, achită douăzeci de drahme, iar de e femeie, zece. Căci de la cinci ani socotesc că începe să se deschidă mintea înţelegerii, care e încă copilărească şi slabă, dar înaintează spre ceea ce e mai înalt, precum şi trupul îşi face necontenit înaintarea spre vigoare. (...) De la o lună până la cinci ani, bărbatul plăteşte cinci drahme, iar femeia trei. Dar ce înseamnă jertfe (rodul) de la copii? Scriptura ne dă să înţelegem (pe) pruncii cei curând născuţi în Hristos (...). Cei ce au fost de curând chemaţi şi sunt încă prunci aduc jertfă (rod) mic. (...) Apoi adaugă legea că cei de la şaizeci de ani mai sus trebuie să plătească, bărbatul cincisprezece drahme, iar femeia zece. Căci cel ce s-a aplecat spre slăbiciune şi lipsă de vigoare nu poate aduce fruct îmbelşugat. (...) Deci Dumnezeu, Cel cu adevărat drept şi milostiv, primeşte rodurile (jertfele) proporţional cu râvna şi cu aptitudinea minţii fiecăruia, nelepădând nici slăbiciunea şi vârsta trecută şi nelăsând nici pe cel în vigoare neonorat, ci lărgind celor ce vor câmpul faptelor de laudă, după putinţă ce-o are fiecare. Pe cei mai slabi în aptitudini şi poate şi mai simpli la judecată îi va avea El Însuşi în grijă, măsurând fiecăruia rodirea după putere"[13].

9-16: *"Dacă însă va fi un dobitoc, ce se aduce jertfă Domnului, tot ce se aduce Domnului trebuie să fie sfânt. Să nu schimbe nici bun cu rău, nici rău cu bun: iar de schimbă cineva dobitoc cu dobitoc, atunci şi cel schimbat şi cel dat schimb va fi sfânt. Dacă ar fi cumva un dobitoc necurat, care nu se aduce jertfă Domnului, şi el va fi adus la preot, preotul îl va preţui ori de este bun, ori de este rău; şi cum îl va preţui preotul, aşa să fie. De va vrea cineva să-l răscumpere, atunci să adauge a cincea parte la preţ. De va afierosi cineva casa sa Domnului, s-o preţuiască preotul, de este bună sau rea, şi cum o va preţui preotul, aşa să rămână. dacă afierositorul va vrea să răscumoere casa sa, să adauge a cincea parte de argint la preţul ei şi va fi a lui. De va afierosi cineva Domnului ţarină din moşia sa, preţuirea să se facă după venitul ei, cincizeci de sicli de argint pentru fiecare gomer de orz semănat".*

"Practica descrisă şi codificată aici va avea o mare importanţă socială. Ea permitea unui israelit ajuns în dificultate financiară să încredinţeze pământul său, ori numai o parte din el, putând să-şi păstreze dreptul de proprietate, în schimbul unei răscumpărări plătite ulterior. Cuantumul acestei răscumpărări era stabilit în funcţie de cantitatea de sămânţă necesară însămânţării respectivului ogor (...) sau de cantitatea de grâne recoltată de pe el"[14].

17-25: *"De îşi va afierosi ţarina sa chiar din anul jubileu, să fie după preţul hotărât. Iar de îşi afieroseşte cineva ţarina sa după anul jubileu, atunci preotul să socotească argintul după numărul anilor ce mai rămân până la anul jubileu şi să scadă din preţul ei. Dacă însă va vrea să-şi răscumpere ţarina cel ce a afierosit-o, atunci el să adauge a cincea parte de argint la preţul ei şi să rămână a lui. Iar dacă acela nu-şi va răscumpăra; ţarina aceea, când se va întoarce în anul jubileu, va fi afierosire Domnului, ca ţarină jertfă, şi va trece în stăpânirea preotului. Iar dacă cineva va afierosi Domnului o ţarină cumpărată, care nu este din ţarinile moşiei lui, preotul să-i socotească partea de preţ până la anul jubileu, şi acela să-i dea preţul în aceeaşi zi, ca afierosire Domnului, şi ţarina în anul jubileu va trece iar la acela, de la care a fost cumpărată şi din moşia căruia a fost pământul acela. Toate preţurile să fie făcute după siclul sfânt; siclul să aibă douăzeci de ghere".*

Exista şi posibilitatea ca ţarina să rămână preotului, dacă nu era răscumpărată şi se vindea altcuiva. Oricum, toate aceste prevederi sunt neclare cititorului de azi, dar ele vor fi fost bine înţelese vechilor israeliţi.

26: *"Numai întâii născuţi ai dobitoacelor, care după întâietatea naşterii sunt ai Domnului, să nu-i afierosească nimeni: fie bou, fie oaie, că sunt ai Domnului".*

După ieşirea evreilor din Egipt, Dumnezeu a cerut israeliţilor să-i închine toţi întâii născuţi, dintre oameni şi dobitoace (cf. *Ieşirea* 13, 2). Astfel, nu se putea închina lui Dumnezeu ceea ce deja Îi aparţinea.

27: *"Iar dacă este dobitos necurat, să fie răscumpărat după preţuirea ta la care să se mai adauge a cincea parte, şi de nu se va răscumpăra să se vândă după preţuirea ta".*

Cel ce face preţuirea este preotul.

28-29: *"Toate cele afierosite, pe care omul cu jurământ le dă Domnului din ale sale - fie om, fie dobitoc, fie ţarină din moşia sa, - nici nu se răscumpără, nici nu se vând. Tot ce este afierosit cu jurământ este sfinţenie mare a Domnului. Orice om afierosit cu jurământ nu se răscumpără, ci trebuie să se dea morţii".*

E greu de înţeles acest loc, de vreme ce evreilor le erau oprite sacrificiile omeneşti. S-ar putea înţelege un legământ de feciorie pe viaţă, acesta echivalând, în gândirea vechilor evrei, cu moartea, căci cel ce nu avea urmaşi era socotit ca şi mort. Vedem, în plus, că nu orice tip de afierosire permitea răscumpărarea.

30-33: *"Toată dijma de la pământ, din roadele pământului şi din roadele pomilor este a Domnului, sfinţenia Domnului. Şi de va voi cineva să-şi răscumpere dijma, să adauge la preţul ei a cincea parte. Toată dijma de la boi şi de la oi şi tot al zecelea din câte trec pe sub toiag este afierosit Domnului. Nu trebuie căutat de este bun sau rău şi nu trebuie schimbat: dar de-l va schimba cineva, atunci şi cel schimbat vor fi sfinte şi nu se vor putea răscumpăra".*

În acest pasaj nu mai e vorba despre afierosirea făcută de bunăvoie sau în împrejurări speciale, ci de obligaţia credincioşilor de a da zeciuială din roade şi din turme. Această parte, fiind a lui Dumnezeu, revenea clerului. repetăm, însă, e foarte dificil de dat o interpretare exactă ultimului capitol din *Levitic*.

34: *"Acestea sunt poruncile pe care le-a poruncit Domnul lui Moise, pe Muntele Sinai, pentru fiii lui Israel".*

SFÂRŞIT

13. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, XVI.

14. LEV, p. 204.

 MARCEL GH. CAZACU (1930-2001)

Născut la 18 aprilie 1930 în Rădăuţi, a urmat Liceul "Eudoxiu Hurmuzachi" din localitate. Premiant pe liceu, a fost arestat de pe băncile şcolii în mai 1948. Începând cu Suceava, a trecut prin temniţele comuniste de la Jilava, Târgşor, Periprava, Canal şi în 1960 s-a eliberat de la Gherla, avînd doar 31kg! În loc să se poată bucura de libertatea dobîndită, au urmat doi ani de domiciliu obligatoriu în Bărăgan. S-a căsătorit în anul 1963 cu Teodora Cătunaru. Au avut împreună doi copii, Marius şi Adina, apoi pe nepoţii Horia, Răzvan şi Marcel. După eliberare a urmat Şcoala Tehnică Sanitară la Timişoara, iar mai apoi Facultatea de Ştiinţe Economice, lucrînd ca şi contabil, post din care s-a pensionat în anul 1990.

Firul călăuzitor al întregii sale vieţi a fost o nemărginită credinţă în Dumnezeu şi în valorile neamului românesc. A luptat cu înverşunare împotriva comunismului şi a moştenirii sale postdecembriste, fiind membru fondator al Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici din România, unde a deţinut, din 1990 pînă în 1996, funcţia de vicepreşedinte al filialei judeţene Timiş. A dus această luptă de pe piedestalul valorilor morale, absolut dezinteresat, refuzînd candidatura pentru un jilţ parlamentar. Adevăratele valori pentru care a luptat au fost cele spirituale, în numele cărora s-a implicat cu trup şi suflet în ridicarea "Bisericii Studenţilor" din cadrul complexului studenţesc din Timişoara şi s-a implicat în editarea revistei *Memento*.

A încetat din viaţă în data de 22 noiembrie 2001, după o cumplită suferinţă venită pe neaşteptate, în urma unui infarct cerebral.

Dumnezeu să-l odihnească.

 VALERIAN TURTUREANU (1925 - 2001)

În ziua de 14 octombrie 2001, ne-a mai părăsit un prieten drag. Valerian Turtureanu, adevărată legendă a demnităţii româneşti, a trecut la cele veşnice.

Născut la 14 martie 1925 în comuna Cireş, judeţul Storojineţ (nordul Bucovinei), Valerian Turtureanu a copilărit pe frumoasele plaiuri ale acestei legendare provincii româneşti, pe care în 1940 a fost nevoit să o părăsească, refugiindu-se la Bucureşti, unde şi-a continuat studiile liceale şi apoi pe cele universitare. În 1950 a absolvit Facultatea de Filosofie, iar în martie 1952 a fost arestat împreună cu un grup de studenţi printre care se afla şi bunul său prieten Traian Anderca. A fost condamnat la 20 de ani muncă silnică şi a trecut prin Jilava, închisoarea disciplinară Suceava, Aiud, Craiova şi Oradea. Prin toate închisorile prin care a trecut a lăsat dîră. Împreună cu prietenul său Traian Anderca, s-a numărat printre cei mai inflexibili deţinuţi, care au făcut, de pe urma dîrzeniei lor, cele mai multe zile de izolare şi de grevă a foamei. De altfel, în ultimii patru ani au fost izolaţi în "Zarca", de unde nu au fost scoşi decît la eliberare (1 august 1964).

După eliberare s-a stabilit în Bucureşti, unde şi-a luat serviciu (muncă necalificată, bineînţeles) şi şi-a întemeiat o familie, căsătorindu-se şi aducînd pe lume trei copii (doi băieţi şi o fată) pe care, cu toate greutăţile pe care le-a întîmpinat, i-a crescut frumos, în spiritul idealurilor sale.

Cuvine-se dar să ne plecăm frunţile şi să aducem acestui "mare ca răzvrătit", ca prinos, nu lacrămi, ci gîndurile noastre mărturisitoare.

Odihnească-se în pace!

"DUBLĂ" VARUJAN VOSGANIAN

Un om de dreapta *à la Jaélic*?

Apariţie atipică pe scena politică românească a ultimului deceniu ("Mă întreb dacă se potriveşte cu lumea politică de acum şi răspund că nici ea lui", scria regretatul Laurenţiu Ulici), Varujan Vosganian a realizat în această toamnă o "dublă" editorială – un volum de ideologie politică şi altul de poezie lirică – care ni-l relevă în cele două ipostaze – îndeobşte greu compatibile – ale personalităţii sale, pe o nouă treaptă de maturitate (politică, dar şi artistică). Într-o lume şi într-o vreme de profitori, consumatori şi imitatori ieftini, Varujan Vosganian pariază elegant pe cartea creativităţii, rămînînd prin aceasta respectabil chiar şi atunci cînd nu reuşeşte să convingă.

Masivul tom intitulat *Mesajul Dreptei Româneşti. Tradiţie şi modernitate* (Ed. Nemira, Bucureşti, 2001, 518 pagini) reprezintă o dezvoltare ambiţioasă (sprijinită pe o impresionantă bibliografie la zi[1]) şi mult mai personală a *Manifestului Dreptei din România*, "primul document programatic al dreptei moderne (sic)[2]", lansat la 6 iunie 1998 de grupul ce avea să fondeze, un an mai tîrziu, Uniunea Forţelor de Dreapta[3].

Autorul este convins că ideologia dreptei, dincolo de orice oţioase nuanţe doctrinare[4], este singura în măsură să călăuzească astăzi, în România, "trecerea, în plan politic, de la totalitarism la democraţie şi, în plan economic, de la socialism la capitalism". Această ideologie, contextual "novatoare" şi "revoluţionară" (reiterînd, dar cu sens pozitiv, fermitatea pe care o avusese la vremea ei ideologia marxistă), ar avea la bază o "sinteză doctrinară" angajînd deopotrivă *conservatorismul* (mai ales pentru latura culturală), *liberalismul* (inerent laturii economice) şi *creştin-democraţia* (răspunzînd laturii sociale), politicul fiind punctul de întîlnire al acestor arii funcţionale. Diferitele fascisme, ca şi legionarismul autohton, ies din sfera de interes a unei drepte actuale, fiind asimilate oarecum aprioric "extremei drepte" sau diferitelor "fundamentalisme" mai mult sau mai puţin religioase. Nici anumite forme ale "noii drepte" occidentale (mai ales franceze sau germane) nu sînt agreate, reproşîndu-li-se antiliberalismul şi anticapitalismul (atitudini cam fără obiect, ce-i drept, în lumea românească de azi). Adversarii serioşi nu sînt la dreapta (grupusculele "extremiste", în speţă legionaroide, fie nostalgice, fie teribiliste, neavînd o pondere semnificativă în viaţa publică actuală), ci la stînga: naţional-comuniştii şi social-democraţii, dar şi liberalii de compromis (ajunşi mai "roşii" decît în secolul al XIX-lea). Marea urgenţă – care nu lasă timp de purisme doctrinare – *este lichidarea definitivă a sechelelor comuniste*, dar şi ieşirea din cercul vicios al social-democraţiei ("laptele bătut al comunismului", după expresia lui Petre Ţuţea). Problemele-cheie rămîn, sub aspect pragmatic şi procedural, reforma economică şi reforma instituţională, dar nu trebuie în nici un caz neglijate problema identitară şi problema culturală, care angajează mentalităţile (niciodată "tranziţia" nu va reuşi deplin pe fondul unor mentalităţi retrograde sau în lipsa unor puternice motivaţii morale şi naţionale). Tradiţia şi modernitatea trebuie să se reîntîlnească în mod creator, validîndu-se reciproc şi reunind, pentru poporul român (alteori este preferat termenul de "neam"), "*prestigiul de a fi fost* şi *şansa de a dăinui*".

Chiar dacă partizanilor dreptei tradiţionale li se va părea că liderul U.F.D. *nu este destul de la dreapta*, iar partizanilor globalismului liberalizant li se va părea că *este prea la dreapta*, chiar dacă economicul (autorul este economist ca formaţie şi liberal la origine) surclasează în volum politicul şi culturalul, chiar dacă discursul păstrează anumite redundanţe sau ambiguităţi, este prima oară, în 12 ani de postcomunism, cînd un om politic român purcede la o construcţie ideologică sistematică, larg cuprinzătoare şi în multe privinţe originală (în ciuda aparentului eclectism), cu o bună respiraţie culturală şi cu un condei sigur, alternînd rigoarea analitică şi "arhitecturală" cu şarja polemică sau pamfletară, morga erudită cu patosul misionar, sensibilitatea faţă de tradiţie cu percepţia justă a modernităţii.

La un moment dat, căutînd reperele unei "tipologii stînga-dreapta", Varujan Vosganian îl citează într-o notă pe francezul Jean Jaélic[5], care defineşte dreapta ca pe o cale a "aristocraţiei spirituale", atentă la "calitate" şi la "starea intimă a lucrurilor". Autorului nostru i se pare însă că Jaélic împinge lucrurile prea departe atunci cînd pune binomul dreapta-stînga să explice determinările profunde şi inefabile ale umanului, considerînd, bunăoară, că poezia "este marcă a dreptei" şi riscînd chiar următoarea definiţie: "Un om este de dreapta dacă gîndeşte că, pe plan natural, valoarea poetică profundă o depăşeşte pe oricare alta, şi mai întîi de toate, valoarea simplei bunăstări" (Jean Jaélic, *La Droite, cette inconnue*, Les Sept Couleurs, Paris, 1963, p. 124). Aici se va fi produs un moment de tensiune lăuntrică între economist şi poet. Fapt este că Varujan Vosganian însuşi pare să se înscrie – alături de Eminescu, Goga, Crainic, Gyr etc., dar pe un registru mai degrabă postmodernist – în această paradigmă a "omului de dreapta" marcată de dimensiunea interioară a "poeticului".

Ochiul cel alb al Reginei / The Queens vacant gaze (Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 2001[6]) este al doilea volum de versuri al său, cu teme religioase tratate liber şi ingenios, învecinate pînă la confuzie cu evaziunea erotică şi beţiile cosmice de tip blagian, străbătut de izuri orientale şi de inflexiuni biblice, cu obsesia psalmică a "apei Vavilonului" (*Acolo şezum şi plînsem...*) turnată în felurite ipostaze simbolice ("psalm", "elegia îngerului pasăre", "apa Babilonului" etc.), cu transfigurări biografice de o nostalgie împăcată, lipsite de tragism, dar nu şi de o difuză înfiorare metafizică, cu răsturnări şi imagini metaforice îndrăzneţe, dezvoltate uneori în alegorii hieratice (*apoi a început să plouă / picăturile aveau gust de lacrimă / sărată şi dulce /de partea cealaltă a Golgotei / copacii plîngeau / privind la mîntuitorul copacilor / răstignit pe omul în formă de cruce* – "după nouă ceasuri"), fără fantezie şi invenţie verbală, dar totuşi cu un bun simţ eufonic al limbii române, mişcîndu-se cu destulă naturaleţe între formularea neologică şi cea arhaizantă, cu oarecare tendinţă spre abuzul de termeni livreşti şi spre eclectismul mito-poetic. Versul liber şi de obicei alb (precum... "ochiul Reginei") se răsuceşte cu eleganţă, prinzînd ritmurile interioare, iar uneori sublimîndu-le pînă în vecinătatea rimei. Poetul cade, din păcate, în manierismul curent al scrisului fără punctuaţie şi majuscule iniţiale, părînd a împărtăşi naiv, cu epigonii postmoderni ai avangardismelor acefale, iluzia că ambiguizarea formală a discursului prin sfidarea regulilor scrisului ar denota cine ştie ce complexitate interioară.

Salvînd discursul politic anticomunist de delirul urmuzian al unui Ulm Spineanu şi imaginea posibilă a politicianului poet de caricatura mitocănească a lui Radu Mischie, Varujan Vosganian pare un om cu destin, suficient de armean spre a nu (se) rata româneşte şi suficient de român spre a fi luat în serios mai mult decît un senator de Butimanu...

Răzvan CODRESCU

---

1 Care, chiar dacă pare pe alocuri insuficient asimilată, dă seama de uriaşul travaliu al autorului (a se vedea atît bogatele note de subsol, cît şi lista bibliografică de la pp. 467-485).

2 Contemporane? Postmoderne? Noi? Actuale? Nu este singura formulare aparent neglijentă. Există a anume tendinţă de confiscare a dreptei pe seama recentului U.F.D., ba chiar un anume ton auctorial ce pare a sugera un soi de infatuare revendicativă de genul *La droite c'est moi!*, riscînd să irite firile mai puţin senine. În realitate, cred că este vorba mai degrabă de un fel de identificare romantică a autorului cu propria sa opţiune, trăită sub specia *absolutului* – psiho-patetism des întîlnit în exerciţiul autenticelor vocaţii creatoare şi "mesianice". Se crede "armeanul" mai mult decît este? Aceasta numai timpul ne-o va lămuri. Deocamdată, într-o lume politică fără rivali pe măsură, i se poate acorda prezumţia de autenticitate (măcar pentru a amenda monotonia cenuşie – şi adeseori decerebrată – a clasei politice în funcţiune).

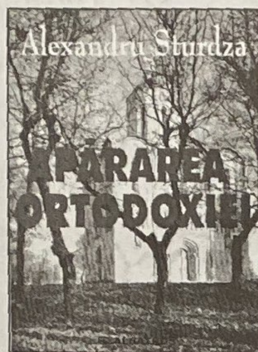
3 A se vedea, pe acelaşi traseu ideologic, şi mai recentul *Mesaj popular* al U.F.D., "care conturează viziunea pragmatică a Dreptei". Aici nu mă pot abţine să observ că, chiar dacă se opune declarat şi programatic populismului demagogic al stîngii neocomuniste, încercînd să sugereze o altfel de deschidere principială spre corpul social (ca şi în cazul Partidul Popular din Spania, bunăoară), termenul "popular" rămîne riscat şi chiar straniu în economia discursivă a dreptei, mai ales într-o lume trecută prin 45 de ani de comunism.

4 Pentru distincţia autorului între "ideologie" şi "doctrină", a se vedea mai ales p. 28 şi urm.

5 *Cf.* pp. 57-58, nota 67.

6 Volum bilingv român-englez (traducere: Florin Sicoe; revizuire: Heathrow O'Hare), în viziunea grafică şi cu ilustraţiile lui Mircia Dumitrescu.

TÎRGUL DE CARTE "GAUDEAMUS" – EDIŢIA A VIII-A – BUCUREŞTI, 2001

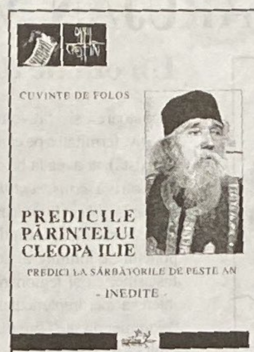
Alexandru Sturdza, *Apărarea Ortodoxiei*, traducere de Lucia Patachi, prefaţă de Toader Paleologu ["Alexandru Sturdza şi «teologia laică»", pp. 5-14], Editura Albatros, Bucureşti, 2001, 137 pagini.

"*Considérations sur la doctrine et l'esprit de l'Eglise Orthodoxe* este întîia manifestare în lumea ortodoxă a ceea ce, cu un termen nelipsit de ambiguităţi, a fost numit «teologia laică» [...], curent născut la începuturile sec. al XIX-lea, al cărui cel dintîi şi mai ilustru reprezentant este fără doar şi poate Joseph de Maistre". Ele trebuie înţelese "în lumina pasionantului dialog intelectual purtat de Sturdza cu Joseph de Maistre [...]. Pe de o parte, ele sînt replica ortodoxă pe care cineva trebuia să o dea prozelitismului deşănţat practicat de ambasadorul piemontez, pe de altă parte, ele l-au obligat pe acesta «să-şi dea arama pe faţă» [...] în opul său fundamental *Du Pape*" *(Toader Paleologu)*.

Silviu Eugen Rogobete, *O ontologie a iubirii. Subiect şi Realitate Personală supremă în gîndirea teologică a Părintelui Dumitru Stăniloae*, cu un cuvînt înainte de Î.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului ["Recomandare de suflet", pp. 5-6], traducere de Anca Dumitraşcu şi Adrian Guiu, Editura Polirom, Iaşi, 2001, 282 pagini.

"Silviu Rogobete este unul din tinerii noştri de valoare, care din politehnician a devenit teolog şi [...] un intelectual [...] capabil să abordeze cele mai importante probleme ale filosofiei [...]. Ca teolog, Dumitru Stăniloae a scris mult şi cu o deosebită competenţă. Vor mai trece încă destui ani pînă cînd se va ajunge să fie epuizate sugestiile pe care le oferă diferiţilor cercetători. Silviu Rogobete se opreşte la ceea ce el însuşi a numit «ontologia iubirii» [...]. În general, autorul a ştiut să reţină din teologia uneori foarte abstractă a Părintelui Stăniloae esenţialul, şi anume că totul se reduce la iubire" *(Î.P.S. Nicolae Corneanu)*.

***Cuvinte de folos: Predicile Părintelui Cleopa Ilie. Predici inedite la Sărbătorile de peste an*, [cu o scurtă prefaţă de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, din 1 octombrie 1976 – p. 7], Editura Christiana, Bucureşti, 2001, 296 pagini.**

"Volumul de *Predici la Sărbătorile de peste an* al Î.P.C. Sale Arhim. Ilie Cleopa e deosebit de preţios prin conţinutul lui dogmatic înfăţişat pe înţelesul poporului, ca şi prin concluziile practice ce se trag din fiecare învăţătură pentru o viaţă conformă legii evanghelice. Istorioarele care se dau aproape la sfîrşitul fiecărei predici sînt foarte impresionante. [...] Rar am citit vreun volum de predici atît de pline de învăţătura de credinţă a Bisericii şi atît de impresionant prin îndemnurile ce le dă pentru o viaţă cu adevărat creştinească, în duhul Sfinţilor Părinţi şi al ortodoxiei noastre" *(Dumitru Stăniloae)*.

Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa, *Războiul întru Cuvînt. Cuvintele către tineri şi alte mărturii*, ediţie îngrijită, prefaţă ["Portret de cruciat", pp. 9-19] şi note de Răzvan Codrescu, Editura Nemira [Col. «Alfa şi Omega»], Bucureşti, 2001, 137 pagini.

"«Singura şansă de supravieţuire a creştinismului răsăritean este aceea a unui *război întru cuvînt*. Soluţia noastră este aceea a lui Calciu-Dumitreasa», afirma, pe la începutul anilor '80, regretatul N. Steinhardt. Volumul de faţă împrumută, ca titlu editorial, sintagma monahului de la Rohia. Sînt reunite aici texte mărturisitoare (predici, scrisori deschise, interviuri, prefeţe) ce marchează traseul unei lupte duhovniceşti de aproape un sfert de secol, de la protestul împotriva dărîmării Bisericii Enei (1 mai 1977) pînă la cea de-a şaptea ediţie *Romfest* (Bucureşti-Sibiu, 11-15 octombrie 2000)" *(Răzvan Codrescu)*.

Radu Gyr, *Poezii/Песме*, traducere în limba sîrbă de Ileana Ursu şi Milan Nenadić, ediţie bilingvă îngrijită de Ionuţ Gurgu, [cu o prefaţă de Răzvan Codrescu: "Poezia lui Radu Gyr sau testamentul unei generaţii", pp. 7-25, şi o postfaţă de Milan Nenadić, "Înger în temniţă", pp. 83-85], Editura Scara, Bucureşti, 2001, 89 pagini.

"Pe alocuri, poeziile din temniţă ale lui Radu Gyr sună ca şi ceea ce cunoaştem dintotdeauna. Ele sînt aproape de om, chinul omului este în ele. Lanţuri şi zăbrele, cătuşe şi plumb – aceasta este şi istoria noastră sîrbească. Acestea sînt temniţele şi nu aceasta este problema, cît faptul că *din dezastru* se naşte poezia. [...] Din dezastrul întemniţării, din dezastrul anilor ce se numără prin secunde, se poate naşte ceva mare: Poezia lui Radu Gyr. Cu o rezervă: Radu Gyr nu este mare poet din cauza temniţei, ci este mare poet prin însăşi poezia lui" *(Milan Nenadić)*.

Mircea Eliade, *Textele "legionare" şi despre "românism"*, [cu o notă asupra ediţiei şi un cuvînt înainte de Mircea Handoca, pp. 5-35], Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, 158 pagini.

"A renunţa la românism înseamnă, pentru noi, românii, a renunţa la viaţă, a te refugia în moarte. Sînt oameni care au făcut asta. Dumnezeu să-i ierte! Dar de cînd sîntem datori noi, majoritatea oamenilor vii din această ţară, să discutăm cazul cîtorva sute de mii de nefericiţi care şi-au ales, din prostie sau lipsă de bărbăţie, singuri moartea? Românitatea, adică organismul acesta viu la care participăm cu toţii, îi elimină de la sine. Toată inerţia lor de celule moarte este zadarnică; mai devreme sau mai tîrziu se vor desprinde firesc şi vor cădea" *(Mircea Eliade)*.

Nicu Crăcea, *Dezvăluiri legionare*, volumul V [volum postum, îngrijit şi completat de d-na Flora N. Crăcea, văduva autorului], Editura Elisavaros, Bucureşti, 2001, 191 pagini.

"Îşi reproşa că mi-a încurcat viaţa, dar în schimb mi-a acordat acel titlu, care este pentru mine o mare cinste, că mă situează alături de toate femeile române care au luptat şi suferit pentru crezul legionar: «Tu ai stofă de Ana Meşterului Manole!». Chiar dacă uneori, în clipele grele, am strigat: «Manole, Manole, zidul rău mă strînge!», [...] n-am regretat tot ce am părăsit pornind după ei – Cruciaţii Neamului Românesc dintre cele două războaie [...]. Eu am crezut fără rezerve în «zidirea» meşterului meu şi a celor de un crez cu el, şi de aceea am gravat pe soclul monumentului său cuvintele spuse adesea de el: «Doamne, Tu ştii cît am iubit acest Neam şi această Ţară!»" *(Flora N. Crăcea)*.

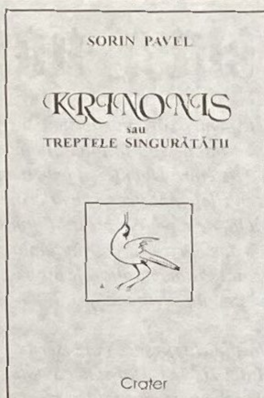
Constantin Schifirneţ, *Geneza modernă a ideii naţionale. Psihologie etnică şi identitate românească*, Editura Albatros, Bucureşti, 2001, 634 pagini.

"Cea mai mare parte dintre studiile din acest volum au fost iniţial studii introductive la lucrări din colecţia «Ethnos» a Editurii Albatros [reeditări din C. Rădulescu-Motru, M. Ralea, A. C. Popovici, N. Crainic, D. Stăniloae, O. Goga, A. D. Xenopol, M. Eminescu, Al. Claudian, G. Călinescu, apărute între 1996-2001]. Lucrarea de faţă vrea să marcheze contribuţia gîndirii româneşti la cunoaşterea unei teme atît de controversate cum este cea despre etnic, naţional, naţionalism [...]. Sperăm în interesul cititorilor pentru exegeza noastră despre o temă incitantă, dar de prea multe ori supusă judecăţii prin criterii şi norme extraştiinţifice" *(Constantin Schifirneţ)*.

Eginhard, ***Vita Karoli Magni/Viaţa lui Carol cel Mare*** **[text sinoptic latin-român], ediţie îngrijită, traducere, studiu introductiv [pp. 5-34] şi note de Anca Crivăţ, Editura Vremea, Bucureşti, 2001, 156 pagini.**

"În privinţa opusculului *Vita Karoli Magni*, cea mai cunoscută dintre lucrările învăţatului carolin, Eginhard [770-840] nu a lăsat nici o mărturie care să indice data redactării. Prima referinţă sigură în această direcţie datează din perioada 830-836 şi apare într-o scrisoare a viitorului abate de Ferrières, Lupus, care, se pare, a citit lucrarea la puţină vreme după ce a fost încheiată [...]. Avem în faţă, aşadar, o mărturie istorică în linii generale validă şi, în acelaşi timp, un text cu intenţionalitate panegirică [urmînd modelul lui Suetoniu din *Vitae duodecim Caesarum*]" *(Anca Crivăţ)*.

Sorin Pavel, ***Krinosis sau treptele singurătăţii*****, ediţie îngrijită de Marin Diaconu, Editura Crater, Bucureşti, 2001, 487 pagini.**

"Pentru istoricii literari, Sorin Pavel [1903-1957] este unul dintre autorii *Manifestului «Crinului Alb»*, iar pentru istoricii filosofiei noastre el este doar semnatarul unui studiu din volumul colectiv *Istoria filosofiei moderne* (Omagiu lui Ion Petrovici) [...] Cel mai substanţial şi mai întins studiu al lui Sorin Pavel este însă *Krinosis sau treptele singurătăţii*, publicat în patru numere succesive din 1928 în revista *Gândirea*" *(Marin Diaconu)*, fiind în acelaşi timp şi co-semnatar al *Manifestului Revoluţiei Naţionale* din 1935 (alături de P. Ţuţea, N. Tatu etc.), text inclus şi-n volumul de faţă.

Horia-Roman Patapievici, ***Omul recent. O critică a modernităţii din perspectiva întrebării "Ce se pierde atunci cînd ceva se cîştigă?"*****, Editura Humanitas, Bucureşti, 2001, 484 pagini [volum dedicat memoriei lui Horia Bernea].**

"Fragmentele pe care le-am cules în cartea de faţă pleacă de la constatarea că oamenii pe care îi produce într-un ritm industrial modernitatea [...] nu sînt cu adevărat nici noi, nici înnoiţi: sînt, asemeni conservelor cu dată de expirare pe etichetă, doar recenţi... Omul recent este omul care, oricît timp ar trece peste el şi oricîtă vreme l-ar şlefui, tot rudimentar rămîne. Pentru că acest tip uman nu se mai poate sprijini pe existenţa vreunui suflet, nici al lui şi nici al lumii, el nu mai are resursele de a întemeia tradiţii şi nici măcar datini..." *(H.-R. Patapievici)*.

Norman G. Finkelstein, ***Industria Holocaustului. Reflecţii asupra exploatării suferinţei evreieşti*****, traducere de Nicolae Năstase [după** ***The Industry of Holocaust*****, Verso, London-New York, 2000; ed. a II-a: 2001], Editura Antet XX Press, f. l., f. a., 135 pagini.**

"Această carte constituie o descriere şi o punere sub acuzare a industriei Holocaustului", care "este o reprezentare ideologică a holocaustului nazist [...]. În această ofensivă ideologică, [...] invocarea persecuţiilor istorice îndepărta criticile din prezent. [...] Schema Holocaustului explică antisemitismul strict ca pe o ură iraţională a gentililor împotriva evreilor. Această abordare înlătură posibilitatea ca animozităţile faţă de evrei să fie fundamentate printr-un conflict de interese real [...]. Invocarea Holocaustului a fost un şiretlic menit să delegitimeze orice critică adusă evreilor." *(Norman G. Finkelstein)*.

ROMA CAPVT MVNDI
HORIA BERNEA • TEODOR BACONSKY

ROMA CAPVT MVNDI
HORIA BERNEA • TEODOR BACONSKY

"Dialogul nostru a început [1998] în atelierul lui Horia Bernea de la *Accademia di Romania*, continuînd pe străzile şi în muzeele Urbei [...] Rezultatul este această carte-album, abundent ilustrată, dotată cu un aparat minimal, presărată cu inserturi eseistice şi cu mici racorduri antropologice [...]. Roma în sine, tăcută, asemenea oricărui lucru nepovestit, şi-a găsit o nouă punere în scenă. [...] Viaţa nu poate fi privită doar ca *obiect*. Iată opţiunea omului răsăritean, recognoscibilă, cred, şi în dialogul nostru". *(Teodor Baconsky)*

Horia Bernea, Teodor Baconsky

ROMA CAPVT MVNDI
Un ghid subiectiv al Cetăţii Eterne (sprijinit pe dialoguri, note, fotografii, acuarele şi desene)

Editura Humanitas, Bucureşti, 2001, 215 pagini

Fatal aristocratică, această carte-album, de o monumentalitate care sfidează resemnările umil-paupere ale editorialisticii noastre curente, ne ispiteşte, cu profunzimea şi splendoarea ei, la aventura unei noi asumări paideice a miracolului roman, prin cuminecarea dialogic-peripatetică a două sensibilităţi răsăritene ***deschise****, în care pâinea şi vinul romanităţii, dogorite de duhul auroral al tradiţiei bizantine, se transsubstanţiază în carnea şi sângele Europei Eterne.*

(Răzvan Codrescu)

TÎRGUL DE CARTE "GAUDEAMUS" – EDIŢIA A VIII-A – BUCUREŞTI, 2001

Peste mai puțin de o lună, la 13 ianuarie 2002, se împlinesc 65 de ani de la jertfa supremă a cruciaților români ION I. MOȚA și VASILE MARIN pe frontul de la Majadahonda, pentru apărarea Bisericii lui Hristos și a civilizației creștine europene împotriva barbariei comuniste.

Marcînd acest moment comemorativ, a cărui semnificație transcende simpla circumstanță politică și istoria însăși, se află în pregătire volumul *Taina jertfei. Dosar istoric Moța-Marin*, alcătuit, prefațat și adnotat de Răzvan Codrescu.

Printre textele antologate se află și acest articol nedatat, apărut de Crăciun în *Libertatea* (nr. 37-38/1936) și anexat ulterior *Testamentului lui Ion Moța*. Îl reproducem aici, în ajunul primului Crăciun al noului mileniu, nu doar spre a evoca sensul unei jertfe mărturisitoare peste care s-a așternut vinovata "uitare românească", dar mai ales spre a reaminti de solemna răspundere a creștinătății față de marele dar dumnezeiesc al Întrupării.

Chiar dacă astăzi nu se mai trage cu mitraliera sau cu tunul în obrazul lui Hristos, războiul împotriva Crucii continuă pe căi mai perfide și mai insidioase, iar demonismul barbar al vechiului comunism a fost înlocuit cu o nu mai puțin demonică "civilizație a uitării".

LA NAȘTEREA DOMNULUI

Din nou popoarele lumii se pregătesc pentru sărbătorile și bucuriile Nașterii Domnului, a nașterii sfinte a lui Hristos. Dar bucuria aceasta e astăzi întunecată în toate inimile de îngrijorarea pentru soarta așezării creștinești a lumii, așezare dăruită nouă de către Dumnezeu prin trimiterea pe pămînt a Fiului Său [...].

Căci iată, mîna Diavolului a pornit în zilele noastre cel mai crîncen război împotriva Bisericii întemeiate de Domnul nostru Iisus Hristos. Niciodată, de cînd a coborît Mîntuitorul printre noi, nu s-a ridicat o parte a omenirii, cu atîta ură și pornire, pentru a dărîma așezarea, rînduiala creștină a lumii, ca în zilele noastre. Mor oamenii cu zecile de mii – unii pentru a izbuti să dărîme altarele bisericilor lui Hristos, iar alții pentru a le apăra. Comunismul este ca acea fiară roșie din Apocalips [**Apocalipsa** *12, 3-4*] *care se ridică pentru a izgoni pe Hristos din lume. [...]*

Fiara roșie va fi biruită, fără îndoială, pînă la sfîrșit. Căci Biserica întemeiată de Domnul Hristos nu va putea fi doborîtă "nici de porțile iadului" [**Matei** *16, 18*]. *Dar iată că, totuși, în țările unde comunismul diavolesc a biruit, Biserica a fost doborîtă. Nu pentru veșnicie, dar totuși a fost doborîtă pentru veacul de azi, iar în locul ei s-a înstăpînit puterea diavolească a necredinței, a stricăciunii, cu suferințele și moartea sufletească și trupească a oamenilor de azi. Noi credem în învierea Bisericii, atît în Rusia, cît și în Spania comunistă. Dar această înviere, cît și mîntuirea țării noastre de pacostea stăpînirii lui Anticrist,* ***atîrnă de vrednicia noastră****! Dumnezeu a spus că Biserica nu va fi biruită nici de porțile iadului, pentru că Dumnezeu a avut încredere în vrednicia oamenilor, în alipirea lor de Dumnezeu.*

Dacă însă noi nu ne vom trezi și nu vom porni la împlinirea datoriei noastre, în războiul pe care l-au pornit oștile diavolești, atunci prăbușirea va veni, cum a venit și aiurea. Și cine știe cîte veacuri de ispășire, în robie și chin, vor trebui să treacă peste viețile nenorociților noștri urmași, pînă cînd să [ne în]vrednicim a ne bucura din nou de stăpînirea Bisericii asupra sufletului oamenilor.

Ceasul de azi e un ceas greu. De împlinirea datoriilor noastre în acest ceas atîrnă faptul ca rîndurile viitoare de oameni, copiii, nepoții și strănepoții noștri, să se bucure ori apoi să plîngă în ziua Nașterii Domnului.

Să nu-i lăsăm pe urmașii noștri să piardă binefacerile sufletești ale Nașterii Mîntuitorului! Să nu le lăsăm o țară fără biserici, fără icoane, fără ocrotirea mîinii lui Dumnezeu! Să nu le lăsăm copiilor noștri o viață în care vor fi pierdut pe Hristos!

Iar pentru aceasta, să nu fugim din fața jertfei pentru apărarea Crucii! Numai această jertfă poate răscumpăra, pentru urmașii noștri, pe Iisus Hristos, numai prin această jertfă îl vor putea avea pe Hristos printre ei, în zilele de Crăciun ale anilor viitori, ale veacurilor viitoare...

Ion I. MOȚA

Uciderea pruncilor – frescă grecească de la 1600

«Iar dacă s-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod regele, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: "Unde este regele iudeilor, Cel ce s-a născut? Căci I-am văzut la Răsărit steaua și am venit să ne închinăm Lui".

Și auzind, regele Irod s-a tulburat, și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunând pe toți arhiereii și cărturarii poporului, căuta să afle de la ei unde are să se nască Hristos. Iar ei i-au zis "În Betleemul Iudeii, că așa este scris de proroocul: *Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Conducătorul care v-a paște pe poporul Meu, Israel*".

Atunci Irod, chemând în ascuns pe magi, a aflat de la ei lămurit în ce vreme s-a arătat steaua. Și trimițându-i la Betleem, le-a zis: "Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și, dacă îl veți afla, vestiți-mi și mie, ca, venind și eu, să mă închin Lui". Iar ei, ascultând pe rege, au plecat și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra, unde era Pruncul. [...]

Iar luând înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor. După plecarea magilor, iată îngerul Domnului se arătă în vis lui Iosif, zicând: "Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt [...] fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă". [...]

Iar când Irod a văzut că a fost amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând, a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi.

Atunci s-a împlinit ceea ce se spusese prin Ieremia proorocul: *Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă; Rahela își plânge copii și nu voiește să fie mângâiată că nu mai sunt*». (*Matei* 2, 1-18).

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director), Răzvan CODRESCU (redactor șef), Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct), Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacției: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L. Printing Company